బహురుచ్యములును సుఖదంబులును అగుటఁ జేసి ఆసంతోష ములో చెట్టెక్కి కోయుటచే నగు శ్రమను బొత్తిగ మఱచిన వాఁడగును. కొంతవడికి ఆఁకలి బాధ తగ్గును ఇంత మీఁది కెక్కి తినె కాలుజాఱిపడిన నేమిగతి? కోయఁగోయ రెట్టలు నొప్పియెత్తు చున్నవి'; అని తలపోసి 'ఈసుఖమున కీకష్టము సరియైనమాఱు బేరమా', యనిచింతించును. మఱి కొంతవడికి గ్రుక్కమిక్కనక యుండునట్లు గొంతువఱకుఁ దిన్నవాఁ డయ్యేనేని 'ఈపండ్లంత రుచిగాలేవు. ఏబుద్ధిచేఁ దినుచుంటినో గాని నిజముగఁ జూడఁ బోయిన జోఁతగానున్నవి. మఱి చేతులో యెత్తుటకు సాధ్య ములుగావు. కావున నింకనీ యప్రయోజనమగు యత్నము జాలించెదను', అనితలఁచి చెట్టుదిగి వృక్షాధిదేవత కొక నమ స్కారమైన వేయక తనత్రోవఁ బోవును. ఇందును ప్రయో జనము, రాశి, శ్రమ, మూల్యము వీనికింగల పరస్పరావలంబనము విశదీకరింపఁ బడియె.

అర్థశాస్త్రములోని ముఖ్యభాగములు.

వస్తువులను బోల్చిచూచి తారతమ్య నిర్ధారణ మొనరించి వానిని మార్చుకొనుటకు మూల్య మెత్తినసాధనము. వస్తువులే లేకున్న మార్పాటు జరుగు టెట్లు? కావున ఉత్పత్తి వినిమయ మునకు నాద్యంబు. మఱియుఁ గొనువారు లేకున్న తమకుం గావలసిన దానికన్న నెక్కువను గడించువారు నుండరు. ఇంతే కాదు. ఉప్పు, చింతపండు, మిరియాలు, వస్త్రములు, ధాన్యములు,

ఎద్దులు, బండ్లు, - సమస్తమును దామే సేకరించుకొనవలసి వచ్చును. ఇది యసంభవము గాన ఉత్పత్తికి వినిమయ మావశ్యం బనియుం జెప్పఁదగును. కావున నివి యన్యోన్యాశ్రయములు. ఇఁక వస్తువుల నుపయోగించుటకే గాని యట్లేదాచి గుడిలో దేవరంబోలె పూజించుటకై సంపాదించు వాఁడెవఁడును లేఁడు. విత్తములు వాంఛాపూర్తికొఱకు, అనఁగా వినియోగమునకు. విత్తములు లేనిది వినియోగము మృగ్యము. వినియోగము లేనిది విత్తములును బడయఁబడవు. కనుక నివియుఁ బరస్పరావలంబములే.

కర్మలు సాఫల్యమునొందుట కనేకుల సాహాయ్య మావశ్యకము. కర్తయైనవానికిఁ గూలివాండ్రు మొదలగువారు కూడినంగాని ప్రయోజనము సిద్ధింపదు. వచ్చిన లాభము వీరిలోఁ బంచుకొనవలయును. దీనికే ‘విభజన’మని పేరు. ఇది వినిమయములోఁ జేరినదిగాని వేరుగాను. వినిమయమనఁగా అమ్మకము. పనిచేయువారును చేయించువారును దమతమ శక్తులను వేతనములకు మార్చుకొనుచున్నారని భావించినచో. విభజనము వినిమయము క్రిందికి వచ్చును. అయిన నిది మిక్కిలి ముఖ్యము గాన ప్రత్యేకభాగముగాఁ బరిగణింపఁ బడుచున్నది.

అర్థశాస్త్రములో ముఖ్యభాగము లేవనఁగా - ఉత్పత్తి, విభజనము, వినిమయము, వినియోగము. ఇవిగాక రాజులు పన్నులు విధించు క్రమము, తద్వ్యయము, ఇత్యాది విషయములం

చర్చించు భాగంబొంతుగలదు. దీనినే 'రాష్ట్రీయార్థశాస్త్రం'బని కొందఱందురు. ప్రాచీన నీతిశాస్త్రంబులందెల్ల నిదియే ముఖ్యాంశము.

పై విషయము లన్నియు అర్థశాస్త్రమునఁ బ్రధానవిషయములును దుర్బోధములును గాన నింత విపులముగఁ జర్చింప వలసి వచ్చినది. ఈభాగము బాగుగ నభ్యసించినం గాని యీ శాస్త్రమునఁ బ్రవేశము కలుగుట దుర్లభము.

ఐదవ ప్రకరణము.

వాంఛలకును యత్నములకును నుండు సంబంధములు.

వాంఛలా ప్రయత్నములా యాద్యములు?

ఈప్రశ్నకు సరియైన యుత్తరము దుర్లభము. ఇవిరెండు నొకదాని నొకటి యాని యుండుననుట యుక్తము. ఎట్లన, ఏప్రయాసయు లేక యూరక మూలఁగూలఁబడి యుండుట కెవని చేతను గాదు. ఇట్టి నిశ్చలతత్త్వము నిర్భరతత్త్వము. బాధనివారించుకొనుటకు లేచి యించుక పరిశ్రమించితి మేని తద్ద్వారా పరిశ్రమాభిలాష హృదయమున నాటును. కావున వాంఛలచే యత్నములును యత్నములచేవాంఛలును ఉద్ధురము లవుట సత్యము.

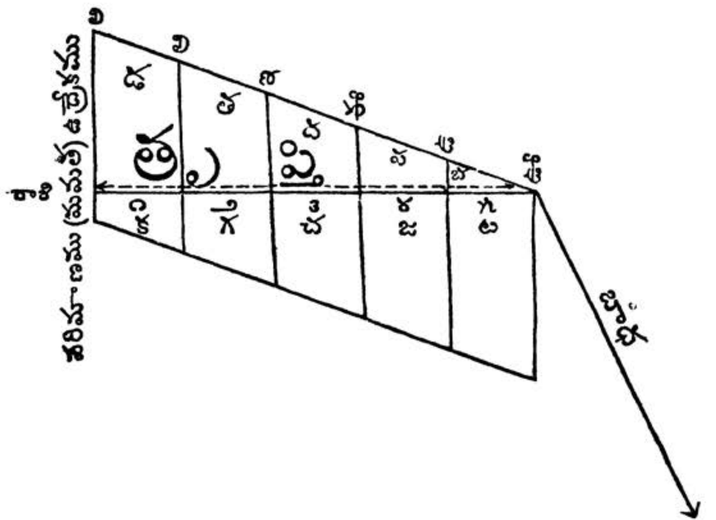
వాంఛాస్ఫూర్తియు కార్యోత్సాహమును పరస్పరాశ్రయము లైనను మొత్తముమీఁద కార్యారంభమునందే యెక్కువ దృష్టి యుంచవలయును. ఊరక యాశలఁ బెట్టుకొనుచు ఉద్యోగ మనునది యావంతయు లేక మన దేశములోని విద్యాధికు లున్నట్టులున్న ఫలమేమి? సాహసమునకుఁ బ్రేరేపకములుగాని యడియాసలు గలిగి యుంట మగతనముగాదు. మఱి గొడ్డుఁదనము.

నిష్కర్మత్వము కాముకత్వమునకు నుద్రేక కారణము! ఈ వింత యెట్లందురో వినుఁడు. సాహసవంతుఁడు సాధ్యములను మాత్రము కాంక్షించును. తన శక్తికి మించిన వానింగూర్చి యువ్విళ్ళూరుట నీచబుద్ధి యని విరమించును. ఏదేవుఁడైన దయ్యామైన తానే దయారసముమై మేలుచేయవచ్చిన "మీభిక్షా ప్రసాదము నాకువలదు. అర్హతకొలఁది లభించినఁ జాలును. మీప్రభావము మీదాసులనెత్తిపై వేయుఁడు" అని యభిమానమున నెదురాడి కష్టమునకుం దగిన ఫలమబ్బిన నదియే శ్రీవైకుంఠమని ధృతిమైఁ దాల్మిదాల్చును. ఒక్కపనియుఁ జేయజాలక నిరర్థకులుగ నుండువారే 'సర్వార్థసిద్ధులు ఏదేవుఁడైన వచ్చి వర్షించిపోవునా' యని గ్రుక్కిళ్ళు మ్రింగుచు నుందువారు. వీరియాశలకు ఎల్లలేర్పఱుప బ్రహ్మవిష్ణువుల వలనఁ గాదు. ప్రళయకాలరుద్రుఁ డొకవేళఁ దలద్రుంచి పర్యాప్తి గలిగింపఁ జాలునేమో! కష్టించినవానికిఁ గూలినిచ్చి సమ్మద మొనఁగూర్పనగుఁ గాని బిచ్చగానికి సంతుష్టియొనర్పఁ గుబేరునిచేనైనఁగాదు. దంపుగపోతులట్లు ఇతరులకుఁ బనిచెప్పువారెవరైనఁ గలరా? వీరభటులు వీరులుమెచ్చునట్లు రణరంగమునఁ బోరనేర్తురుగాని, యింటిలోఁ గూర్చుండి యొరులతో ధైర్యముగ మాటాడఁజాలని వారైనను వార్తాపత్రికలలో 'వానికి ధైర్యముచాలదు, వీనికి ధైర్యముచాలద' అని లేఖనులతో శౌర్యముఁ జూపించుచుఁ గాలక్షేపముసేయు పిఱికి పందల మెప్పింపఁ జాలుదురా! కావున నకర్మక మహాత్ముల

గాలిమైన సోఁకిన సర్వము నెండిపోవును. కర్మశూరుల సహా
వాసమే నిశ్శ్రేయసమునకు హేతువు.

రాశి - మమత - తృప్తి.

వస్తువులరాశి యధికమైన వానియందలి మమత యథా క్రమంబుగఁ బెరుగక విలోమవృద్ధిని మాత్రము గాంచును. బండము సమగతిమై విస్తరించిన దనుకొందము. వెన్వెంట మమతయు విస్తరించును గాని యంత వేగముగఁ గాక మంద గతిమై వ్యాపించును. అనఁగా మమత హీనవృద్ధికి విధేయమైన దని భావము *

* హీనవృద్ధి లక్షణము 10 వ ప్రకరణమున దెలుపఁబడి యున్నది. ఈ సందర్భమున దానిం జదువుటయు మంచిది.

పైపటమున రాశిపరిమాణము ౧,౨,౩,౪,౫, అంకములు గల రేఖాభాగములచేతను మమతయొక్క యుద్రేకము అనగా వాంఛ అ,ఆ,ఇ,ఈ, మున్నగు నూర్ధ్వ రేఖలచేతను మమత యొక్క పరిమాణము క,గ,చ,జ,ట, యనంబరగు రేఖావృత రూపములచేతను దృప్తి డ,త,ద,ప,బ, యను రేఖావృతరూప ములచేతను సూచితములు.

రాశి యొకవంతుగానున్న మమతయొక్క యుద్రేకము తీక్ష్ణముగానుండును; ఆ వంతువలన గలుగుతృప్తియు నధికము గనేయుండు(డ). ప్రారంభదశయగుటంజేసి మమతపరిమాణము మాత్రముకొలఁది(క). రాశి ద్విగుణామైన మమతయొక్క ఉద్రేకము తగ్గును(అ). తృప్తియుః క్షీణదశయందెయుండు(త). మమతపరివమాణము మాత్రము వృద్ధియగును. (గ). అయిన నీవృద్ధి రెండింతలుగాక కొంత కొఱవడును, అనగా మమతపరి మాణము హీనవృద్ధికి విధేయమైనదని భావము. ఇప్పగిదిని రాశిమానము హెచ్చుకొలఁది మమతయొక్క యుద్రేకంబును, దృప్తి పరిమాణంబును తగ్గుచువచ్చెడిని. మమతపరిమాణము మాత్రము వృద్ధియగుచుండు. మమతయొక్క యుద్రేకంబును, తన్మూలంబుననగు తృప్తియు, మమతపరిమాణంబును పరస్పరా లంబన్నంబులు గావునను మమతపరిమాణము హీనవృద్ధికి విధేయంబగుటచేతను ఈవృద్ధి అనంతంబుగాదు. ఉద్రేకము

పూర్తిగ తగ్గి తృప్తికి ఆకరము స్వల్పమగునప్పటికి అనగా నీ పటమునందు అయిదవ రాశిమానము చేరునప్పటికి మమత పరిమాణము స్థాయియగును. ఏలయన రాశి ఇంకను ఎక్కుఁడయ్యెనేని ఉద్రేకము లేమింజేసి బాధ ప్రారంభమై రానురాను అసహ్యంబగు. కావున మానవుఁడు తనకలవాటుపడిన రాశిమానముల నయిదింటిని కాపాడుకొని తన్మూలమునఁగు సుఖంబునే అనుభవింపందలంచుఁగాని రాశినెక్కుఁడుచేసికొని కష్టముదెచ్చిపెట్టుకొనం జూడఁడు. మమతపరిమాణము స్థాయిగనుండుననుటకు గృహస్థాశ్రమంబ దృష్టాంతంబు. దాని ప్రశంస ముందుగలదు.

పైఁజెప్పిన విషయములఁబట్టి ప్రతివస్తువును అమితముగ సేకరింపఁబడిన బాధావహంబగు ననుట సువ్యక్తము. ఇట్లగుట మనకెంతయు మేలు. ఎట్లన, వివిధవస్తుపరాయణచిత్తులమై విచిత్రభంగుల నాచరించుటకీ న్యాయమాధారభూతము. లేకున్న నేకార్థసంధాయకులమై జన్మమెల్లఁ గడుపువారమై యుందుము. ఏకార్థభావమునకిన్న ననర్థము అభావ్యము.

ఉద్రేకముయొక్క యుఘుకు తగ్గినను నద్దాని మొత్తపు పరిమాణము తగ్గినదని భావింపరాదు. ఇది గూఢార్థముగాన తేఁటపడఁజేయుటకై యొకనిదర్శనము నూపెద. పెద్దబానలో నీళ్ళు పోసి పదిపిడకల నిప్పు వేసినను నీరు వెచ్చగామాత్ర ముండును.

చిన్న చెంబులో నీరుపోసి రెండుపిడకలఁ గాల్చితిమేనియు వ్రేలు వెట్టిన చుఱుక్కనునంత వేఁడిమి యానీళ్ళంజెందును. మొదటి దానిలో నుష్ణముయొక్కరాశి యెక్కువ. ఎట్లన పదిపిడకల యగ్ని యందు లయమైయుండుఁగాన. తీక్ష్ణత తక్కువ. ఎట్లు? వెచ్చనీరుగావున. రెండవదానిలో రెండుపిడకల యగ్గియేకాన నుష్ణరాశి కొంచియము. రాశికొంచెమైనను దైక్ష్ణ్యమధికము. ఎట్లన పత్నివతవలె నంటరాని దగుట.

ఆరీతినే మమతయొక్క యుద్రేకము లాఘవముచెందినను దాని మొత్తము గురుతరంబగుచు వచ్చుననుట నిర్ధారితము.

ప్రాప్తికి ననురాగమునకును గల మైత్రిని వెల్లడిసేయు ననుభవ గోచరములైన (ఇవినాస్వానుభవ గోచరములు గావు) దృష్టాంతములరెండు నుడివెదను.

బుద్ధిదెలిసిన పిమ్మట వివాహమాడు నాచారముగల రాజ్యములలోను, శృంగార కావ్యములలోను నాయకా నాయకు లన్యోన్య ఘనూగమంబు గోరి 'మనఃప్రథ వ్వానల బాధ్యమానులై" యుందురుగదా! ఇది తొల్లిటి వేఁడిమి. ఏవిఘ్నములును లేక పెండిలియయ్యె ననుకొనుఁడు. పేసబాలుపడు సరికే 'ఇంకేమి చేతఁజిక్కెఁగదా' యను నిర్భయమిచేఁ గొంద ఱికి పొంగు అర నారంభించుటయుఁ గలదఁట! ఏది యెట్లున్నను దొలినెలలోనుండునంత తహతహ పిమ్మట సాధారణముగ బ్రతి

మాలు కొన్నను హృదయగమ్యములు గాదు. ప్రారంభమున "తలఁచుకొన్నఁ దాళలేనురా" యని రేయింబవలు జావళ్లు జపించువారు సైతము ఆరునెలలు నిండులోన చల్లఁబడి యుపేక్ష సేయుదురు. నాలుగైదు సంవత్సరములైనయెడల 'త్యజసంసారమసారం' మ్మని వైరాగ్యపు స్తోత్రపాఠముల కారంభింతురు.

మోహముయొక్క తాప ముపశమించినను మోహము నిర్మూలమాయెనని లోకజ్ఞులెవరుఁ దలంపరు. ప్రాయశః మన ప్రబంధకవులట్లెంతురేమో! వారికి నిఘంటువులలోఁ గల పరిచయము లోకమున లేదుగావున వారిమాట మనకేల? ఆదిని నిర్భరత దీప్తిమంతమైన వలపు కాలక్రమముగ మేదురంబైన స్నేహభావమై పరిణమిల్లుననుట మనకవులకుఁ దప్పఁ దక్కిన యెల్లవారికిని సువ్యక్తమైన స్థితి. నిజము చూడఁబోయిన కామోద్రేకమునకన్న నియ్యది బలాఢ్యము. స్థిరతరమును. అనురాగముయొక్క వేడిమి యుపశమించినను పరస్పరబాంధవము విస్ఫారమగుననుటకు సందియమేల? అనురాగపురాశి మొత్తము మీఁద నెక్కువయగుననుటకుఁ దార్కాణము వలయునా? చూడుఁడు. పెండ్లియైన క్రొత్తలో భార్య చనిపోయెనేని పురుషుఁడు గోడు గోడున నేడ్చును. నెత్తి మోదుకొనుచు "అయ్యో! పాపము! పసిప్రాయము ఏమిసుఖములఁ గాంచెను?" అని యాయక విషయమై పశ్చాత్తాపముతోను తనకు వియో

గము ప్రాప్తించెంగదా యను తాపంబులోను శోకానలదంద హ్యమానమానసుండైనను స్నేహబంధము లల్పము లౌటచే కొలందికాలమునకే యంతయు మఱచి ద్వితీయ వివాహా న్ముఖుండగును. మఱియు ప్రాచీనాచార పరాయణుండైనంచో దివసవారములైన దీక్షకమునుపే "యీతిథికి బంధువులందఱు వత్తురు. ఇదే మంచిసమయ" మని దేనిపైననో యొక యెనిమిదేండ్ల పిల్లపైం గన్నువేసి రెండవపెండ్లికి త్వరలో ముహూర్తము నిశ్చయించుమని మధ్యవర్తుల కాళ్లు గట్టిగాం బట్టుకొని యెట్లోయొకరీతి వివాహముంజేసికొనును. అనురాగరాశి యంత సాంద్రము గాదనుట యిందుచే విశదము.

పదిపండ్రెండేండ్లు సంసారముచేసినపిమ్మట భార్య గతించిన యెడల నెట్టికూరాత్ముండైననుసరే దిక్కులు చెలియని వాండవును. వెక్కివెక్కి యేడ్వకున్న నేమి? మనస్సులోనె రగిలి కుమిలి యారకయుండు శోకమునకన్న దుస్సహతరమొండు గలదా?. "అయ్యో! యెంతమంచిది! ఈయింట లక్ష్మీదేవిగ నుండెను. అందఱిని అరసి పోషించుచుండెనే! ఇంక బిడ్డలగతి యేమి, నాగతియేమి?" యనుచు నొకరూపము మాత్రముం గాక గుణగణమ్ములను దలంచి తాపము పశ్చాత్తాపమును రెండును దన్నుచెంద పరిపరివిధములం బ్రలాపించుటం జూచి యున్నాముగదా! అనురాగము ప్రగాఢమాయె ననుట కిదియే సాక్షి.

ఆద్యనురాగము తీక్ష్ణతమము. ప్రాప్తిదట్టముగ నయినచోఁ జల్లారఁ జల్లార నింకవిసుగుఁగా మాఱునేమో యను స్థితి సమకూరును. అది అంత్యానురాగము. శమమునకు సమానము. వస్తువుయొక్క పరిమాణము ననుసరించి వాంఛయొక్క తీవ్రతయుండును. వస్తురాశితోన హీనవృద్ధి న్యాయానుగతమై యతిశయిల్లుచు నారాశియందుండు ప్రీతి సమష్ట్యనురాగము. ఈసమష్ట్యనురాగము తలఁపుకొలఁది లభియించు గాలి మొదలగు వస్తువులయందంతట నుండునదియైనను ప్రాఁత భార్యయందలి కూరిమి యట్లు సాధారణముగ స్ఫురణమునకు రాదు. ఎప్పుడు వచ్చుననఁగా నావస్తువు అరుదైన. వస్తువు లేనియప్పు డెంతమనము తపింతుమో యాతాపమే యావస్తువు యొక్క ఆద్యుపయుక్తతాపరిమాణము.

వాంఛ లెట్లో యట్లే ప్రయోజనమును నని గ్రహించునది. ఇదియు నాద్యంత్యపూర్ణంబులని ముత్తెఱఁగు.

హీనవృద్ధి న్యాయంబు వాంఛలయందు నుపగతంబ యనుటకు నమోఘ ప్రమాణంబొండు గలదు. అయ్యది మానస శాస్త్రమునకుం జేరినదైనను ఈతత్త్వంబునకు నెల్ల దీపము వంటిదగుట మీముందట నివేదింపఁదగినది.

భావములకెల్లఁ దీక్ష్ణతయను గుణంబొండు గలదుగదా! కోపము, గర్వము, కామము, మొదలగునవెల్ల హెచ్చుతగ్గులు గలిగి వర్తిల్లుననుట సుప్రసిద్ధము. ఉదా॥ కోపము ప్రారంభించి

యల్పముగా నున్నను మొగము జేవురించును. కన్ను లెఱ్ఱ వారును, ఊఱిమి చూతుము. ఇంకను, నెక్కినఁ బెదవు లదర సాగును. మఱియు నుద్ధురమాయెనేని శరీరమంతయు నడరును. మాట లనాయాసమున రావు. పండ్లు కొఱుకుదుము. వెండి యుఁ గోపముచ్ఛ్రిత మయ్యెనో కొందఱు నోరనురుగులు గ్రమ్మ నిశ్చేష్టితులై క్రిందఁబడుదురు! ప్రతి మానుష భావము నీరీతి వివిధ ప్రకాశములతో వెలుఁగును. వీనినే నిమ్నోన్నత దశలందురు.

కోపతాపము లెట్లో యింద్రియ జ్ఞానము నట్లే. ఇంద్రియ ములనఁగా త్వక్చక్షురాది విజ్ఞానేంద్రియములు. శాస్త్రజ్ఞు లింద్రియములయొక్క గ్రహణశక్తిని జక్కఁగాఁ బరిశీలించి యున్నారు. ఈపరిశోధనలో నొక ధర్మమన్నిటికిని సామాన్య మని స్ఫుటమైనది. అది యేదనఁగా:—

ఒక్క దీపము వెట్టిన నొకింత వెలుతురు దోఁచును. ఈ వెలుతురును ద్విగుణముగఁ జేయవలయునన్న రెండు దీపములు చాలవు. రెంటికన్న నెక్కువ గావలసివచ్చును. అదెందులకని యడుగుట యసంగత ప్రశ్న. ప్రతి మనుష్యుని యనుభవమున నివి యిట్లుండునుగాన నివెల్ల స్వాభావిక లక్షణములు. సత్తులు మనచే నిర్మింపఁబడినవి కావు. మన మొప్పుకున్న విడిచి వెళ్ళు నవి గావు, కావున నీచింత విడిచి మఱి కొన్ని యుదాహరణ ములఁ జూపెదను. కన్ను లెట్లో చెవులునట్లే. తంత్రిని మీటుఁడు.

శబ్దము స్ఫురించును. తంతిని రెండింతలు బలముగా మీటుదుము. ధ్వనియొక్క స్ఫురణ హెచ్చునుగాని రెండింతలు హెచ్చదు. జిహ్వాయు నట్లే. ఒక్క మిరెపకాయ వేసిన నెంతకారము దోచునో యంతకు రెండింతలు కారము గావలయు నన్న రెండింతలు కన్న నెక్కువ మిరెపకాయలు పట్టును. అనగా సుమారు మూడు నాల్గు కాయలు. త్వక్కును నట్లే. ఒక పుల్లతో గొంచెముగా నొకనిచేయి నదిమితిమేని వానికి చివచివగా నుండును. రెండింతలు బలముగా నదిమిన చివచివ రెండింతలు చొరవ దాల్చదు. బహుశః ఒకటిన్నర యింతలే. శీతము, ఉష్ణము, రంగులపసందు మొదలైన యింద్రియగోచరము లన్నియు నిట్లే. వేడిమి, మిరెపకాయ, దీపము, ఇత్యాదులు ప్రేరేపకములు. అవి కారణములుగ మనసున పుట్టు స్ఫురణ భావము. భావప్రేరేపకములకుండు సామ్యము మమతకు రాశికి గల సామ్యముం బోలినది. పటము చూడుడు!

ఈసామ్యము తుదవఱకును సరి పోవును. ఎట్లన వెలుతురు మిరెపకాయ, ఇత్యాది ప్రేరేపకముల నమితములరి జేసిన నా యాయింద్రియములకు నొప్పి కలుగుననుట మూఢులకైనను దెలిసిన సంగతి. ఒక్కతూరి బాధ ప్రారంభించిన నుద్దీపక కారణము లెంతమట్టునకు వ్యాపించునో యంతవఱకు యథాక్రమముగ నేకాక యధిక క్రమముగను బాధ వ్యాపించును. ఇవి యన్నియుం బ్రత్యక్ష సిద్ధములగు సిద్ధాంతములు.

సుఖభావములు హీనవృద్ధిఁ జెందునవి. ఆది సుఖమునకన్న నంత్య సుఖముహ్రస్వము. భావస్ఫురణ • మవరోహించుచు వచ్చినను నుత్తేజకములు పరిమితికి మీఱకున్నంత వఱకును మొత్తపు సుఖమారోహించును. కారణముతో సరిసరిగా నెముగకున్నను దప్పక యెసుగును. అమితరాశిగా ప్రేరేపక మున్న భావముయొక్క స్వభావమే మాఱును. సుఖముపోయి దుఃఖమాదేశమగును.

చూచితిరా! వృద్ధినివహము గంగానదియుంబోలె మూఁడు స్రోవలఁ బోవునదియు ముల్లోకముల వ్యాపించునదియునై యున్నది. భూమిని, యంత్రాదికళలయందును మాత్రమేకాదు. మనుజుల యాత్మలందును వాని కనివార్యసంచారముగలదు. వస్తువుల రాశికొలఁది సరిసమమైన తృప్తినియ్యమికి నిప్పుడు సూపిన యాత్మతత్త్వమే ప్రధానకారణము.

ఇంతదూరము చెప్పితిమిగాన నీ తత్త్వముయొక్క జనన వృత్తాంతమునుం జెప్పి మీచింతవాపుట విధిగాఁబోలు. వ్యాఖ్యానమునూసులభ వేద్యమే. నిదురనుండి లేచినతోడన కన్నులు విప్పి చిన్నదీపముఁ జూడఁబోయినను మిఱుమిట్లు కలుగును. కారణమేమి? దృష్టినరములు విశ్రాంతిఁ జెందినవిగాన రెండు నాళ్ళు పనిసేయకయున్న గుజ్జముఁబలె మిగులఁ జుఱుకుగా నుండును. అప్పుడు కొంచెముజ్యోతి సోఁకినను ఆనరములు విశేషముగఁ జలించును. వెలుతురునకు వాఁడుకపడు కొలఁది

నవి యలసట నొందుటయేకాక కాయగాచినట్లు గడుసు వాఱును. అప్పుడుఁ మునుపటివలె నంటియునంటని వెలుతురు దెబ్బ దవిలినఁ జాలదు. ప్రేరేపకముయొక్క తీవ్రతను అధికగతిని దీపింపఁజేసినంగాని ప్రకాశంబు స్ఫురితంబుగాదు. ఈ చర్చ యింతమాత్రము చాలును. ఆమూలాగ్రముగఁ నెఱుంగం గోరిన మనశ్శాస్త్రమును బఠింపుఁడు!

వస్తు సంపాదనము తృప్తికి ప్రేరేపకము. తృప్తిభావము. కావున తృప్తియార్జితరాసులతో సమానవిన్యాసము వడయ నేరదు.

౩ఆవ ప్రకరణము.

గిరాకి యతిశయించెననుట కర్థము.

ఏ వస్తువునకైనను గిరాకి హెచ్చెననుట కర్థమేమనఁగా వెల తగ్గిన నెక్కువరాశి సెలవగుననుటగాదు. మఱి పూర్వపు ధరలకే యెక్కువరాశిం గొందురనియో ధరలు హెచ్చినను బూర్వపురాశియంతయు గొందురనియో అమ్మ్మధరలు కొనఁబడు రాసులు రెండును మునుపటికన్న నధికములైనవి యనియో భావము. దరఖాస్తు అనునది ఱిత్తకోరికగాదు. మఱి వెలనిచ్చి కొనుటకు సిద్ధముగ నుండు కుతూహలము. ఏ ప్రయాసయు నష్టము గష్టమును లేకయు కోరికలు నిండునవియైనఁ గోరికలకు మితమునంతము నుండవు. శ్రమయును శుల్కము గట్టనిది సిద్ధులు వడయఁబడవు. సిద్ధులయందలి యుత్కర్షము పారము గలిగియుండుట కదియ కారణము. కావుననే దరఖాస్తుకాఁబడు వస్తుపరిమాణము వెలలకొలఁది గురులాఘవంబునకుం బాత్రంబై యుండు.

దరఖాస్తు, సరపరా, యనునవి హెచ్చెను తగ్గెను అనుటకు ప్రతిమనుష్యునియందును హెచ్చెను తగ్గెను అనుటగా దర్థము. వెలలు హెచ్చిన ననేకుల గిరాకితగ్గినను వస్తువు అసాధారణ

మాఱునని. ధనికుల గిరాకి హెచ్చినను హెచ్చును. కావున యథార్థమేమనఁగా మొత్తముమీఁద పణ్యచక్రంబున హెచ్చును తగ్గును అనుట.

—:గిరాకికి ధరలకునుండు సామ్యము:—

అమ్మఁగోరిన రాశి యెక్కువ యయ్యెనేని వెలలు తగ్గించుట సాధారణముగ నావశ్యకంబైన క్రియ. అనఁగా వెలలు కుఱుచలా కొలఁది దరఖాస్తు మొత్తము సహజముగఁ బాడవగును.

ఇట్లనుటచే వీనిలోని చలనములు యథాక్రమములని కాని మఱియేదైన ఖండితమైన క్రమము ననుసరించునవి యని కాని చెప్పుటగాదు. వెలలు ద్విగుణములైన క్రేయములు అర్ధరాశి యగునను నిజములేదు. పదార్థములయు వానియందలి మమత యొక్కయు గుణములను ఆవశ్యకతనుబట్టి యీచలనముల గతులేర్పడును. తగ్గును హెచ్చును అని మొత్తపుటర్థముగా నిశ్చయింపనగునుగాని, యిన్నిన్ని మాత్రలుగ మాఱునని నిర్ధారణఁ జేయుట యసాధ్యమైనపని.

మఱియు నీక ముందు వివరింపఁబడునట్లు ఈతారతమ్యములు ప్రసిద్ధములగుటకుఁ గాలముపట్టును. ఈకాలముపూర్తియగులోన నితరహేతువు లుద్భవించి పై విధించిన న్యాయమును బాధించినను బాధించుటగలదు. న్యాయములు పక్వతకువచ్చి తమతమనైజ వృత్తులకుం దగినమాడ్కి ఫలంబులొసంగుటకు కాలసమాసన్నత పీడరానినమయము. ఈకాలములోన విరుద్ధ

కారణములు ప్రారంభించి ఫలములతీరును జెడఁగొట్టునేమో! కావున గిరాకికి ధరలకునుండు క్షయవృద్ధిసామ్యము అబాధితంబైనచోఁ ప్రవర్తిల్లు నదియనియు, ఎప్పుడైనను బాధ్యంబే కాని నిరామయంబు గాదనియు నెఱుంగునది. విఘాతప్రత్యయములు క్రిందున చర్చింపఁబడి యున్నవి.

ఏడవ ప్రకరణము.

వాంఛలయొక్క, అనఁగా గిరాకి యొక్క, హెచ్చు తగ్గుజాడలు.

రాశివిశ్లేషించిన వాంఛలు సంశ్లేషించుటయు, రాశిసంశ్లేషించిన వాంఛలు విశ్లేషించుటయు మొత్తముమీఁద ననుభవమునఁగానఁబడు లక్షణములెయ్యైనను ఈయారోహావరోహములు ద్రుతగమనములా, మందగమనములా, యనుట యింకను విచారణీయము. మమత తటాలున వ్రాలునా? మెల్లమెల్లఁగ క్రిందికిదిగునా? ఉన్నట్టుండి విజృంభించునా? క్రమక్రమమున నెగయునా? ఈప్రశ్నలెంతయు దొడ్డవి. వీనినేయింకను స్పష్టమగుతీరున వేయనగును:—

రాశియెక్కువ యగుడు అంత్యోపయుక్తత తక్కువయగును. అనఁగా నారాశినంతయు నమ్మవలయునన్న వెలలఁ దగ్గించవలసివచ్చును. ఏలయన ఉపయుక్తతయొక్క తీవ్రము తగ్గనేని మునుపటి వెలలకన్నఁ దక్కువమాత్రమే కొనువారియ్య నొడంబడుదురు. వెలలు తగ్గించిరనుకొందము. ఏమాత్రము తగ్గింపవలయుననుట మొదటిప్రశ్న. వెలలుతగ్గినచో రాశియొక్క సెలవు ఏమాత్రము హెచ్చుననుట రెండవప్రశ్న. అనఁగా ధరల

కును విక్రేయరాసులకునుగల సామ్యమేమి యనుటయు యీ ప్రశ్నల యాంతర్యము.

దీనికి నుత్తరము:—

వస్తువుల గుణములంబట్టి వెలలచలనము అధికముగనో యల్పముగనోయుండును. అన్ని వస్తువుల చాంచల్యము నేకక్రమముగనుండదు. ఉదా॥ ఉప్పుయొక్క గుణములు రెండు. మొదటిది. అది ప్రాణాధారపదార్థముగాన నావశ్యకము. రెండవది. దానినెక్కువ యుపయోగించిన నరుచిపుట్టునుగాన మమతపరిమితము. అట్లగుట ధరలెక్కువయైనను ఇతరవస్తువుల వ్రయను దగ్గించియైన నుప్పుకొని తీరవలయును. కావున వెలహెచ్చుటచే గిరాకి యంతగాఁదగ్గదు. ఇఁక ధరలు మిక్కిలిగా తగ్గించినచో క్రొత్తక్రొత్త యూరుగాయలు వేసికొందమని యెక్కువసెలవులు గొన్ని పెట్టుకున్నను మొత్తముమీఁద వాడుక రీతికన్న నెక్కువగాఁ బ్రోగు సేయఁబోరు. కావున గిరాకిరాశితఱుచు హెచ్చుటయు లేదు. కావున నుప్పునందలి యభిమతి పరబ్రహ్మసత్తివలె నించుమించు నిశ్చలతత్త్వమునకుం జేరినది. ఇందు చంచలత మిక్కిలి విస్తరించునదిగాదు.

(౨) అలంకారయోగ్యములైన చీనిచీనాంబరాభరణాదులు. వీని లక్షణములు రెండు. (అ) కొందఱికి నివియెంతయున్నను దనివితీఱదు. (ఆ) జీవాధారములు కావుకావున దీసియే తీరవలయునని విధిలేదు.

ఈ లక్షణములవలని ఫలములు:—రాసులాతతములై ధరల గుదియించిన వీనియందలి యాదరము మిక్కిలి వ్యాపించును. గిరాకి హెచ్చి రాసులన్నియు నాక్రమించినను నాక్రమింప వచ్చును.

రాసులు క్షీణించి వెలలొకవేళ వికసించెనేని తీయువలసిన విధిలేగు. గావున గిరాకి ముడుచుకొని పోవును. కావున నీవస్తువులయెడ జనులయపేక్ష రబ్బరు త్రాడువలె సాగునదియు ముడుఁగునదియునై యుండును.

(3) మఱికొన్ని వస్తువులు కొందఱికి నావశ్యకములుగను గొందఱికి ననిత్యభోగ్యములుగాను నుంటఁజేసి పక్షద్వయ ప్రకారము నిర్వికల్ప, సవికల్పాదరణయుతములై యుండును. ఉదా॥ నెయ్యి. పప్పు.

హతదారిద్ర్యులైనవారికి నియ్యవి ప్రతిదినమును బుష్కలముగ నుండినఁగాని భోజనము హితముగాదు. వెలలేదిక్కుదిరిగినను సరే. నిర్ణయప్రకారము కొనితీరుదురు. వీరివలన గిరాకి వ్యాకోచసంకోచంబుల పాలుగాదు.

దారిద్ర్యహతులకో యివి విశేషపదార్థములు. పెండ్లిళ్లాం బూలశాస్త్రమునాఁడుదప్పఁ దక్కినప్పుడు వీని యావశ్యకత లేదు. ఇవిలేకున్నను గలియో యంబలియో యాచించి కాలయాత్రనడుపఁ జాలుదురు. వెలలధికమైన వీనిని గ్రహింపవలయునను నుత్సాహము త్రాలును. వెలలు త్రాలినమీఁదికెగ

యును. కావున వెలలచే పదార్థములు వికల్పములకుం బాత్రములు.

(౪) అపేక్షయొక్క విన్యాససన్యాసములు వస్తువులనే గాక ధరలనైతమాశ్రయించెడు. ఎట్లన, వెలలు విపరీతముగఁ బెరిగినమీఁద నించుకతఱిగినను నపేక్షకుల సంఖ్యయెదుగఁ బోదు. ఉదా॥ నెయ్యిమణుఁగు 10 రూపాయలమ్ముచునుండి 9½ రూపాయలకు దిగినను గొనువారలెక్కువగ రాఁబోరు.

మఱియు నేయి సేరు అరణాకునమ్మునట్టి కృతయుగమువచ్చె ననుకొందము. వెలయత్యంత స్వల్పముగాన నాబాలగోపాల మెల్లరును వలసినంత కొని కుండల నండాల నింపియుంతురు. అరణానుండి కాలణాకు దిగినను నింతకన్న నెక్కువ గొందురనుట సందేహాస్పదము.

కావున ధరలు అమితవృద్ధిక్షయస్థితులం జెందెనేని అల్పవికారముచే నన్వేషణోత్సాహము మార్పు మిక్కిలిగఁ జెందదు.

(౫) పదార్థములు త్వరలో క్షీణించునవియు ననావశ్యకములు నయ్యేనేని వాని ధరలు తామరపాకులోని నీరుఁబలె నిలుకడలేని చలనము వహించును.

ఉదా॥ చేపలు; ఇవియొకటి రెండుదినములకన్న నెక్కువగ నుంచుటకుఁగాదనుట ముక్కులుండు వారికెల్లరకుఁ దెల్లంబు; మితికాలమ్మున నమ్మవలయుట యావశ్యకము. అసాధారణభోగ్యములకుం జేరనది గావున "రాజుమెచ్చినది రంభ" యను సా-

మెత్రప్రకారము జనులచిత్తవృత్తిని క్రయమును ననుసరించి యాదరమేర్పడును. కావున నమ్మువారియొక్కయుఁ గొనువారి యొక్కయు, నుభయపక్షముల వారియొక్కయు నుద్దేశములు య్యేలవలె నూఁగుచుండును. సిద్ధించుస్థితియొక్క వివర మేమనఁ గా:—ప్రొద్దునవెలలు గొప్పగనుండును. అంతయు సెలవాయె నా సరి. లేకున్న నీడతోడ వెలలును గుఱుచలగును. మధ్యాహ్నమునకు రాసులు ముగియవేని, నీడ పెరిగినను వెలలింకను దఱుగును. తుట్టతుదకు నెరువునవేయఁబడుటయుం గలదు.

(౬) ఏకప్రయోజనము మీఁదియాదరమునకన్న బహుప్రయోజనాధారములైన వస్తువులమీఁది యాదరము నిమ్నోన్నతభావములకుం బాత్రమైయుండు. ఎట్లన, చెన్నపురిలో కొళాయిగుండ మ్యునిసిపాలిటీవారు నీరుసరఫరా చేసెదరు. అనఁగా నుచితముఁగాదు పన్నులవిధించి. బీదలు, సామాన్య జనులు గృహకృత్యములకు వలయునంత మాత్రము గ్రహింతురు. గొప్పగొప్ప బంగళాలలో వసించువారలు గృహకృత్యములకేకాక తోఁటపనులకును వలయునంత గ్రహింతురు. ఇంతే కాదు. దూదియంత్రములు, వస్త్రరచనాయంత్రశాలలలో నెంతయో నీరుకావలసియున్నది. ఈశాలలవారును వెలయిచ్చి కైకొందురు. ఈ మూఁడువిధముల ప్రయోజనములలో:—

గృహకృత్యములలో శుభ్రజలంబు లావశ్యకంబులగుటయు, నీప్రయోజనమున నొకపరిమితికి మించికాని తగ్గికాని లభించిన

మేలు లేక పోవుటయుఁ, గారణములుగ నీరు నికరమైన గిరాకి కలదిగా నున్నది.

తదితరములలో: నీటిపన్ను అత్యధికమైన బావులుత్రవ్వ కొందురు. తగ్గిన నెక్కువగ వినియోగింతురు. మనుజుఁడింతకైన నెక్కువ నీరుత్రాగఁడని నిర్ణయమున్నదిగాని చెట్లకింతకన్న నెక్కువగఁ బోయరాదను నిర్ణయము లేదుగదా! జలము యథేష్టముగ నెక్కువ సెలవు లేక దొరకిన బంగళాచుట్టును బచ్చికవేసి పోషింపవలయు ననువారేమి, బంగళాకే దినదినమును అభ్యంగస్నానముఁ జేయించి చల్లఁగా ఉదక మండలము చేయువలయు ననువారేమి? ఇట్లనేకవిధముల భోగమునకువచ్చు రాశియధికమగును. కావున నీప్రయోజనములలో జనులకు నీటియెడ విక్షేపసంక్షేపంబుల కాశ్రయంబైన యభిమతంబున్నదనుట నిశ్చయంబు.

కావున మొత్తముమీఁద బహుప్రయోజనానుకూలములైన వస్తువులు క్రిందుమీఁదులుగల గిరాకికిఁ బదిలమైనస్థానములు. ఏలనే గిరాకి ఒకదిక్కున పెఱుగుట విఱుగుట లేక స్థిరతఁ గాంచినను తక్కినదిక్కులముందు వెనుకలఁ బోవునదిగా నుండవచ్చును. ఏకకాలంబుననే యన్నిఫలంబుల యెడలను నిర్వికల్పజడత్వంబును వహించుననుట సంభావింపఁబోలిన యూహయైనను సామాన్యముగ సంభవించునదిగాదు.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

కాలప్రభావము.

పైన వివరించిన సంయోగములన్నియు కృతయుగములోని మానసప్రవృత్తులవలె తత్క్షణమాత్రమునఁ బుట్టినవి కావు. వీనికిఁ గాలము గావలసియున్నది. ఎట్లన గిరాకి హెచ్చినదే వెలలు జాగులేక హెచ్చవు. ఈ గిరాకి హెచ్చుటకతన గొన్ని సరకులు వేగిరమున సెలవగుటచే నమ్మువారికి మర్మము తెలిసి వెలలు పైకిఁ దెత్తురు. వస్తువులు స్నిగ్ధములైనను నట్లే గిరాకియొక్క పొడిమి హెచ్చుటకు కాలముపట్టును.

ఒక్క కాలముపట్టుటయకాదు. ఈ కాలము తుదముట్టులోన నితరములైన మాఱుపాటులే వైనను పంభవించి గిరాకిని ధరలను గ్రొత్తత్రోవల సీడ్చుకొనిపోయినను బోవచ్చును. అర్థశాస్త్రమున నిరూపింపఁబడిన యావన్న్యాయంబులకును కాలంబు బాధాకరంబు. ఎట్లన:—

(౧) హేతువునుండి కార్యము జనించుటకు కొంచెమో ఘనమో కాలమావశ్యకము.

(౨) ఈ కాలముపూర్తిగ నబ్బులోన నితరహేతువు లుద్భవిల్లి సమ్మేళనముఁజెంది ఫలసంకరము సంభవింపంజేయును. సం

ఘములోని సమస్తప్రవర్తనలును అనేక హేతువుల కుద్భవించిన సంకరంబులనుట ప్రధానతరమైన తత్త్వము:—జాతిభేదములం గూర్చి విచారింతము. వీనికి నాధారకారణమెయ్యది? పౌరాణికుల లెక్క యెల్లి శెట్టిలెక్కకుఁ బోడుపోయినది. అన్నిప్రశ్నలకు నొకయుత్తరమే! ఏమి? బ్రహ్మసృష్టియని. సంఘశాస్త్రజ్ఞుల మతమింత సులభముగాదు. వృత్తిభేదములు, అరాజకము, యానదారిద్ర్యము, విద్యాగంధవిహీనత, రాజులయుఁ బూజారులయుఁ గ్రౌర్యములు, నిరుత్సాహత, అభ్యాసము వలనఁ గలుగు మందిమగుణము, ఇత్యాదులనేకములు వీటిగొని జాతిబంధముల నేర్పఱచినవని యాధునికుల యభిప్రాయము. మిశ్రతయేమాత్రమును లేక శుద్ధముగనుండు కారణకార్యంబులు సంఘసంప్రదాయములలో మృగ్యంబులు.

కాలమాహాత్మ్యము విశదీకరించు నంశంబు లెవ్వియనిన:—

(౧) గుఱ్ఱములు గుఱ్ఱపుబండ్లును మునుపటికన్న నిపుడు వెలపొడుగుగానున్నను గిరాకి తగ్గినదా? మనస్వాయుంబశాధితంబై యున్న తగ్గియుండును. వీనివెల హెచ్చుసరికి చెన్నపురిలో ధనసంపదయు విలసిల్లినందున గిరాకి లాఘవంబు లేదు. కావున హేతువు సిద్ధినొందుటకు వలసినకాలములోన నైశ్వర్యాభివృద్ధియు నైనయెడల కార్యంబు కలుగదు. ఇదియొక వ్యతిరేక కారణము.

(2) దేశములో రాజశాసన సిద్ధములై పరగునాణెములు
ను దక్కినవస్తువులఁబోలె రాశికొలఁది మూల్యభేదముం గాం
చును. ఉదా॥ రూపాయలు పదియేండ్లక్రిందట మిక్కిలియు
బ్రవాలినవిగా నుండినందున సవరనువెల 1౮ రూపాయలకన్న
నెక్కువకుఁ బోయెను. ఇపుడు రూపాయల రాశితగ్గినందున
వానివిలువ మఱలహెచ్చినది. సవరనుల 15 రూపాయలకుఁ
గొనవచ్చుననుటయ దీనికిఁ దార్కాణ. ఈ విషయముయొక్క
యతిదేశ మేమనఁగా:—

వస్తువుల మూల్యము ఘనతరమగు నవసరంబున, నాణె
ముల మూల్యము సన్నబడునేని, ధనము ఎక్కువ పట్టినను
ఇచ్చుటలో నష్టములేదు. అట్లయిన గిరాకి తఱుగనేరదు.

(౩) ఒకవస్తువు ప్రియమాయెనని దానివెలలనెగఁబెట్ట ను
త్పాదకు లుద్యుక్తులై యున్నతఱిని ఆప్రయోజనమును సమ
కూర్చు వేఱొకవస్తువు కనిపెట్టఁబడెనేని వెలలు హెచ్చించుట
బుద్ధిలేనిపని. ఏలన, జను లీనూతనవస్తువునె వరింతురు.

(౪) అలంకారవస్తువుల నొకవిశేషము. సర్వసామాన్య
ముగా నందఱుఁ దొడుగునది యాయెనేని యదిగొప్పగానున్నను
నల్లన్నఁబడదు. అసాధారణత మన్ననకు జన్మహేతువు. ఉదా॥
సొగసుఁజుక్కల చీరను యజమానురాలు ధరించి కులుకుచుం
డుటఁజూచి యిరుగు పొరుగింటి భాగ్యశాలినులు ఆతీరుచీరలె
దాల్చిరేని "ఇది సామాన్యమాయెను. ఇందులో గుణము

లేదు” అని మొదటియమ్మ చింతించును. ఆచీరయింకను వ్యాప్తికివచ్చి పనికత్తెలచేత సయితము ధరింపఁబడునదియైన దాని గౌరవము తుట్టాగా నశించును. గొప్పయిండ్ల యాఁడంగులు దానిని దూరముగఁ బాఱవైతురు. సొగసులగతి యెన్నడు నింతే. మిక్కిలి వ్యాప్తమయినఁ దళుకుమాసినవగును. కావున గిరాకి హెచ్చుచుఁబోయి తటాలున మాయఁజెందును.

(౫) ఆవశ్యకములసైతము రాశితగ్గినదే వెలహెచ్చుట యప్రకృతము. ఎట్లన, అమ్మకమునకువచ్చు వస్త్రములు కొంచెఁ తవడినచో వెలహెచ్చుననుటఁ దెలిసి యనేకులు ప్రాతఁబట్టలను త్వరలో విసర్జింపకయు, వివాహాదులసెలవు మట్టుసేసియు మితముగఁ గొందురు. గిరాకి మితమగును. వెలలుపూర్ణవృద్ధికి రావు. కొంతకాలమైనపిదప ప్రాతపేలిక లెందునకుం బనికిరానివై నూతనపరిధానములందీయుట యనివార్యకార్యమైన వెల లింకను విఱవిగాంచు.

ఆర్థికన్యాయముల స్వభావము.

ఈయుపాధులున్నందున గిరాకి, ధరలు, రాశి, వీనికంగల పరస్పరసామ్యము రద్దుచేయబడియెనని యనుకొనఁబోయెదరు. వేడివేడినీళ్లలో చల్లనీళ్లుపోసిన శీతోష్ణములు మిశ్రములై దానికిని దీనికిని మధ్యగతియైన వెచ్చనగానేర్పడును. వేడియు చావలేదు శీతమును జావలేదు. రెండును మిళితములై ఫలమైన గోర్వెచ్చన యందంతర్భావము నెందినవి. అట్లే సర్వన్యా

యములును వానిబాధించు నితరన్యాయములును. ఇవి యిత
రేతరచ్ఛేదనక్రియకు పూనునవి గావు. మఱి కలసిమెలసి రూపు
మాఱి తజ్జనితఫలంబున గుప్తంబులై యుండును. అనేకకారణ
ములచే నొకకార్యమేర్పడియె ననుటకు నిజమైన యర్థమేమ
నఁగా, ప్రతికారణముయొక్కయు ఫలములు మిళితములైనవి
యనియు, ఈమిశ్రఫలము నేకఫలమట్లు తోఁచుననియు ననుట.
కాలముచే నితరన్యాయంబులును ఇతరన్యాయములచే కాల
సంజనిత విభేదంబులును మాఱ్పులఁజెంది సమాగతంబులగును.
ఇయ్యది యెట్లున్నదనఁగా గంగాయమునల సాంగత్యమట్లు.
యమునవచ్చిపైఁ బడకయున్న గంగయింకను దక్షిణముగఁ
బాఱియుండునేమో. గంగయమున కడ్డముగాకున్నది నేరు
తూర్పుగాఁ బోయియుండును. వీనియొరయికచే రెంటికిని సామా
న్యమగు నూతనమార్గమొకటి యేర్పడినది. కావున రెండిఁటి
ప్రతాపములు నేకీభవించి యింకొక జాడచెందినవనుట యొప్పు.
ఇట్లే ఏడును రెండుతోఁగుణించిన బదునాల్గగును. ఈపదునాల్గు
ఏడుచేతవచ్చినది గాదు. రెండుచేత వచ్చినదియుఁగాదు. వాని
సంగతిచే వచ్చినది. నూతనసృష్టమైన పదునాల్గులో ఏడును
రెండును బొత్తిగానశింపక రూపభేదముందాల్చి ప్రవర్తించెడిని.
ఆర్థికన్యాయసంయోగ తత్త్వంబివ్విధంబని యెఱుఁగునది.

ఆర్థిన్యాయంబులు మోఘంబులని కొందఱనిరి. రామబా
ణమువలెఁ దప్పక గుఱిదాఁకునవి కావనుమాటనిజమే. ఎట్లన,

వ్యతిరేకన్యాయములచే నిరుద్ధములు గావచ్చును. రాశితగ్గినను
కొన్ని సమయముల వెలలును దగ్గవచ్చును: ఇట్లవక్రవిక్రమ
ములు గాకపోయినను ఱిత్తవోవునవి యని భావించుట తప్పు.
ఏలయన, తమకు నడ్డమువచ్చువానికిఁ దామును అడ్డముగా
నుండుఁగావున నీనిరోధము పరస్పరకార్యము. నూతనముగ నేర్ప
డుమార్గమున నిరుదిక్కుల న్యాయములయుం బ్రభావములు
లీనమైయుండు. 'ఈన్యాయమీరీతివర్తించును. ఈహేతువున కీ
ఫలము సిద్ధము' అను వచనమం దెల్ల రెండుసమయములు. ఎవ్వి
యన, 'ఈస్థితిగతు లీరీతినే నిర్వికారముగ జరుగుచున్న' వని
యొకటి; 'వికల్పం బాపాదించు కారణములు తుదముట్టుదాఁకఁ
బుట్టకయున్న' వనుట రెండు.

సర్వకార్యకారణములును బరస్పర సమ్మేళనముగలిగి మిశ్ర
మై యున్నను విషయము సుబోధ మగుటకై వానిని వేఱుపఱచి
చూపుట సర్వసమ్మతము. లోకములో నేసంకరమును లేక
ప్రవర్తించు న్యాయములు కారణములు ఫలములును లేవు.
అయినను నీచిక్కును విడఁదీసి పోగుపోగుగాఁ బెట్టకున్న తుద
మొద లేర్పడక పోవునుగాన నట్లుచేయుట కర్తవ్యము. పుస్తక
ములలో నివి విడఁదీయబడియుండుటచే సాక్షాత్తుగ ప్రపంచ
ప్రచారములయందును విడఁబడి యున్నవని యొంచఁబోకుఁడు;
లోకమం దన్నిన్యాయములును పెద్దముడిగాఁ జేరియున్నవి.
ఆముడి యింతగట్టి యని చెప్పనలవిగాదు. వ్యవహారముల న

ట్లున్నను విద్యావైశద్యార్థము చిక్కులేక ప్రక్కప్రక్కన నుంచు వానింబోలె వానిం గణింతుము.

ఇందుచే నొకగొప్పజాగ్రత్త స్ఫురించెడు. ఏమన పుస్తకములోనున్నంత విశదముగ నంశములు లోకములో నుండవు గాన లౌకికజ్ఞానమునకుం బుస్తకపారాయణముకన్న ననుభవము ముఖ్యము. అర్థశాస్త్రపండితు లందఱును వ్యాపారపారీణులౌదు రనుట గేలిమాట. పారాయణమునకు ప్రవర్తనమునకును జాల వ్యత్యాస మున్నదనుట వేదాంతులు బలసి యుండుచోట్లలో విస్పష్టమే కదా! కావుననే గ్రంథాదినే యియ్యది యుపదేశశాస్త్రంబుగా దని విన్నవించితి. అట్లైన నిది వ్యర్థశాస్త్రము గదా యని సంకోచింతురేమో, యదియును దగని యభిప్రాయము. ఇది మూఁడు తెఱంగుల నుపయోగకరము. "

(౧) శాస్త్రము ఇతరచింతలు లాభములు నాసింపకయే సేవింపఁ దగినది. జ్ఞానికి జ్ఞానమే బహుమానము. ఆచరణకౌశల్యము లేకున్న వానికేమితక్కువ? తనతనయుద్దేశముల నెరవేర్చుటయే కృతకృత్యత. ఆర్థికన్యాయంబుల ప్రచురపఱుచుచు నీయర్థశాస్త్రంబును గృతకృత్యమే. మీరందఱును గుబేరలోకమునకుం బోవ సోపానము లేర్పఱుచుట దీని యుద్యమము గాదు.

(౨) శాస్త్రన్యాయములు నేరుగ ఫలప్రసాదకములు గాకపోయినను, వ్యాపారదక్షు లయ్యవి యోజించి యుచితగతి నుప

యోగమునకుం దెచ్చువారై రేని వారి కఖండలాభావహంబు లగును. కన్నుమూసికొని పోవువారికన్నః దెఱచికొని పోవు వారు శ్రేష్ఠు లనుట పరమ రహస్యమా?

(౩) వ్యవహారము లివ్వియె తెఱంగులఁ బోవుననుట ఖండితముగఁ జెప్పఁజాలము. అయినను శాస్త్రజ్ఞానముచే నవిపోవు జాడలను సూచనగాఁ దెలిసికోఁజాలుదుము. ఇది యల్పమైన సిద్ధిగాదు.

మఱియు సంఘములయొక్క ధర్మములు నంగములు మొదలైనవానిని నిర్ణయించి పరిణమింపఁజేసిన హేతువులంగో న్నార్థికస్థితిగతులు ప్రథమగణ్యములుగావున నీశాస్త్రము పఠించుటచే సంఘోత్కృష్టతాసమయములు గొంతకుఁగొంతమైన గోచరములగును. ఇయ్యది సంఘశాస్త్రంబు గాదుకాని దానితోఁ బరమ మైత్రింజెంది యభేద్యసంయోగము గలది. మనుష్య సంఘములను బరిశీలించుటకన్న మేలైన విద్యలెవ్వియును లేవు.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

మూల్యము - ప్రయోజనము

శ్రమయొల్లో యట్లే ఖరీదు నిచ్చుటయుఁ గష్టమైన పని. ఈ కష్టమునకన్న వస్తులాభమువలనఁ గలుగు సుఖ మెక్కువ యని తోఁచినం గాని యెవఁడును దానింగొనఁడు. వినిమయకార్యంబులయం దెల్ల నిచ్చువస్తువుయొక్క యంత్యప్రయోజనమునకన్నఁ గొనువస్తువుయొక్క యంత్యప్రయోజన మొకింతయైన నెక్కువగ నుండు నను న్యాయము నిత్యము. ఇట్లు కష్టము వ్యవకలితముకాఁగా మిగిలిన సుఖమునకు 'వినియోజకులకు అబ్బుశేష' మని పేరు.

వినియోజక శేషము.

దీనిఁ గొలతవెట్టుట యెట్లనఁగా. ఒకవస్తువును బొందక పోవుటకన్న నేమాత్రము నిచ్చియైనఁ గొనితీరవలయునని తలఁపుగొందుమో, యామాత్రము ధరలోనుండి సాక్షాత్తుగా నిచ్చినధరను ద్రోపుడు సేయుటచేత. ఉదా: ఉప్పు. ఇది యపూర్వమైనచో వరహాలనైననిచ్చి కొనఁగలము. సర్వసాధారణముగఁ బండునది గావునఁ గొన్ని పైసలైన నిచ్చుటయేలయని

యలజడి వహింతుము. కావున లవణసంపాదనమున శేషసుఖ మత్యంత మనుట సువ్యక్తము.

ఆవరణమాహాత్మ్యము.

ఈసుఖమును మనముస్వయముగ నార్జించితిమా? యోచించి చూచిన కాదనుట నిర్వివాదాంశము. ఖరీదు మన మిత్తుమనుట నిజమేయైనను ఖరీదంత తక్కువపడుటకుఁ గొనువారలా కారణము? కాదు. ఐన మఱియెవరు? ఉప్పుపంటఁ బెట్టు వారందమా? కొంతవఱకు వీరు కారణభూతు లనుట నిజమే. ఐన నాపంట నతిశయింపఁజేయు క్రమములు విద్యలును వీరు సృష్టించినయవిగావు. సంఘముచేఁ దరములపర్యంతము కొంచెముకొంచెముగ వికాసమునకుఁ దేఁబడినవి. అట్లగుట విని యోజక శేషమునకు నిజమైన మూలాధారము ప్రతిమనుజుని నావరించియుండు సంఘముయొక్క స్థితిగతులు. వీనికే "ఆవరణ స్థితు"లని పేరు.

నేను, నాకర్మము, నాసుఖము అని వ్యక్తివాదము సేయు వారికి నిది యలంఘ్యమైన ప్రమాణము. మనకుఁగల జ్ఞానము, చతురత, సుఖదుఃఖావహాసమయములు, ఇత్యాదు లన్నియుఁ గొంతమాత్రము స్వయంకృషిచే నిర్మింపఁబడునవి యైనను మొత్తముమీఁద నావరణముచే నిర్మితము లనుట యభేద్య న్యాయములలో నాద్యమైనన్యాయము. దీనికిం దృష్టాంతములు పెక్కులేల? బ్రాహ్మణకులమునందుఁ బుట్టిన వానినైన మాలని

యుంట చిన్నప్రాయమునను చేర్చినయెడల మూలబుద్ధియే కాని బ్రహ్మజ్ఞానము వానికింబట్టదు. శాస్త్రాశావరణమునందుఁ బెంపు నకు వచ్చినవాఁడైన మూలబుద్ధుతిఁ డాజ్ఞానము సంపాదింప లేకున్నను సంపాదించిన వానివలె వేషము దాల్చినవాఁ డైన నగును. ప్రతిమనుజునియొక్కయు స్వభావ మనఁబడు దానిలో ముక్కాలువంతు ఆవరణభావమే యనుట తగ్గించి చెప్పఁబడిన మాట.

ఆవరణము.

మనప్రయత్నము లేకయ యార్థికస్థితిగతులయందు నిర్ణాయకముగనుండు సంఘాదిసంబంధియైన హేతుజాలం బావరణంబు నాఁబడు. ఆవరణకృతంబైన శేషంబునకు ఆవరణశేషంబని పేరు. ఆవరణం బపౌరుషేయంబు గాదు.

ఆవరణములోన గణనీయతత్త్వములు రెండు. ప్రకృతి, సంఘము. ప్రకృతిచే సంఘమును, సంఘముచేఁ బ్రకృతియును మార్పులుసెందుననుట పూర్వోదితము.

ఆవరణంబు నిర్వికారంబుగాదు. మఱి కాలవిధేయంబై పరి వర్తనలం జెందునది. మనుష్యులలోని వైశ్వర్యాంతరములకు నావరణంబు ముఖ్యాశ్రయము.

ఉదాహరణాదులు.

నేయి యొక్కమణుఁగుమాత్రము దొరకునేని వెల మణుఁవు 30 రూపాయలనియు, రెండుమణుఁగులు దొరకునేని వెల

25 రూపాయ లనియు ననుకొందము. అప్పుడు వినియోజక శేష మెంత ?—

మొలుతటి మణుపు వెల		30 రూపాయలు.
రెండవదాని వెల		25 ,,
	మొత్తము	55 ,,

వాడుకలో రాశికొలఁది నన్ని భాగములకును నొకే తీరున వెల నిత్తుము గాన ఇచ్చిన వెల		50 రూపాయలు.

కావున శేషలాభము		5 ,,

మూఁడు మణువు లుత్పత్తియై వెల మణువునకు ఇరువది రూపాయ లాయె ననుకొందము. వినియోజక శేష మింకను నెక్కును. ఎట్లన:—

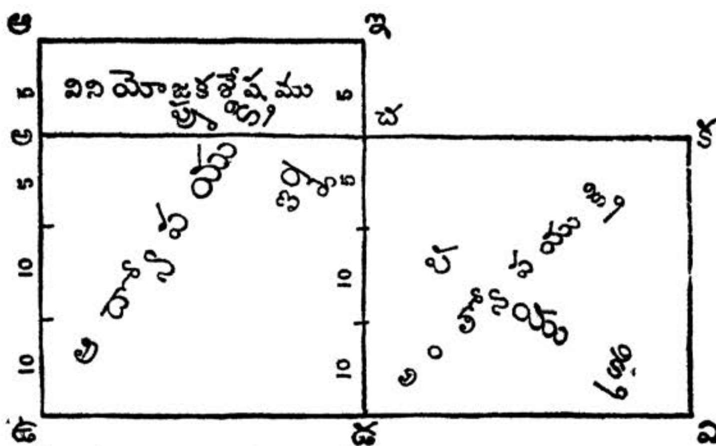
మొదటి మణువు	30 రు.		
రెండవది	25 ,,		
మూఁడవది	20 ,,	మొత్తము.	75 రు.
ఇచ్చిన వెల 3 × 20			60 రూపాయలు.
వినియోజక శేషఫలము			15 రూపాయలు.

(18-వ పటమును జూడునది.)

ఒక్కటే మణుఁగునెయ్యి కలసమయమున నుపయుక్తి 'ఆఉడఇ' యను చతుష్కోణమువలనఁ గనుపఱచఁబడినది. రెండవమణుఁగుయొక్క యుపయుక్తిని 'చడఎక' యను చతుష్కోణము వ్యక్తము చేయుచున్నది. మొత్తముమీఁద నుపయుక్తి 'ఆఉడఇ'+'చడఎక' లేక 'ఆఉఎకచఇ.' కాని విలువ కడపటిమణుఁగుం బట్టియే ఏర్పడుటవలన రెండు మణుఁగులకును జేరి 'అఉఎక'యను చతుష్కోణమువలన సూచితమగు నుప

యుక్తికే మనము విలువ యొసఁగెదము. కావున వినియోగించు మనకు 'ఆఅచఇ' చేఁ గనుపఱచఁబడిన ఉపయుక్తి విశేషముగ వచ్చినది. కావున నిది రెండుమణుఁగు లున్నచో నైన వినియోజక శేషము.

13-వ పటము.

ఇట్లే, మూఁడుమణుఁగులున్నతఱి:—(14-వ పటము చూడుము.)

ఆద్యోపయుక్తి (మొదటిమణుఁగు) = ఆఉడఇ

మధ్యోషయుక్తి (రెండవమణుఁగు) = ఈడఎచ

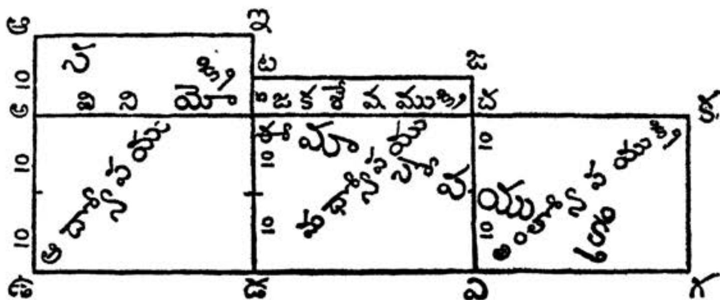
అంత్యోపయుక్తి (మూఁడవమణుఁగు) = చఎగక

సమాసోపయుక్తి (అన్నిమణుఁగుల ఉపయుక్తి)=అఉగకచజటఇ

వెలకడపటి మణుఁగుంబట్టి నిర్ధారణ యగుటచేత మనము 'అఉగక' యను చతుష్కోణమువలన సూచితమయిన ఉపయుక్తికే వెల యొసంగెదము. మిగత ఆఅచజటఇ మనకు శేషము.

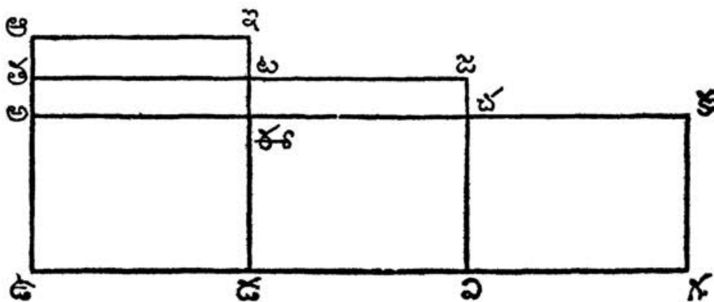
ఇదియే మూఁడుమణఁగు లున్నయెడల వినియోజక శేషము.

14-వ పటము.

13, 14-వ పటములను జేర్చినచో 15-వ పట మగు చున్నది. వ్యాఖ్యాన మనవసరము.

15-వ పటము.

ఆద్యోపయుక్తి	30 రూ.
మధ్యోపయుక్తి	25 ,,
అంత్యోపయుక్తి	20 ,,

పూర్ణోపయుక్తి	$30 + 25 + 20 = 75$ రూ
పణ్యమూల్యము.	మణుగులు $3 \times 20 = 60$ రు.
వినియోజక శేష ఫలము	$\doteq 15$ రు.

రాశి ననుసరించియుండు నంత్యోపయుక్తిచే మూల్యమేర్పడు ననుట స్పష్టము. మఱియు వాయ్వాదివస్తువులు పూర్ణోపయుక్తి నఖండముగఁ గలిగియున్నను నంత్యోపయుక్తి లేనివగుట మూల్యరహితము లాయెననియు మూల్యదారిద్ర్యము వస్తుగౌరవమునకు భంగకరము గాదనియు మున్ను తెలిపిన తత్త్వములకు నియ్యది యింకను నొకసాక్ష్యము. మూల్యరాహిత్యమునకు నిష్ప్రయోజనతకును మిక్కిలి భేదము. మూల్యాభావము సంభవించుమార్గములు రెండు. ఒకటి వస్తువు ఎందునకుం బనికిరానిదగుట. ఉదా॥ వీధిలోని దుమ్ము, ఇత్యాదులు. రెండు, వస్తువు పరమప్రయోజనకారియయ్యును అఖండముగ లభ్యమగుటచే రాసులు మితిమీఱి యంత్యప్రయోజనావశిష్టముం జేయుట. ఉదా॥ గాలి.

ఈ రెంటికిని భిన్నలక్షణము :— మొదటి దానికిఁ బూర్ణోపయుక్తి లేదు. రెండవది దాని కది యసమానముగ నున్నది.

వీనికి సామాన్యలక్షణము :— మొదటిది నిష్ప్రయోజనము గావునను రెండవది యమితరాశిక మగుటను రెంటికి నంత్యప్రయోజనము లేదు. కావున విలువయుఁ గానము.

ఐనను విలువలేని సాక్ష్యముంబట్టి గాలియు వీధిలోని మన్నును దుల్యములే యనుట తులువతనము.

పూర్ణోపయుక్తిని మదింపువేయు పద్ధతు లెవ్వి?

వస్తువు అపురూపమైన దనుకొని యట్లైన నెంతవెల పొడు గగునో యని రమారమిగ నిర్ణయించి, పిమ్మటఁ గ్రమక్రమముగ రాశికిఁ బరిమాణము లిడుచుంబోయిన వెల లెట్లుపడు ననుట యూహించి, తుదకు వర్తమానముననుండు ధరల వఱకును వచ్చితిమేని పూర్ణోపయుక్తి స్ఫుటంబగును. ఇది మిక్కిలి ప్రయాసముచేత నేకాని యలఁతిఁ దీఱు సాహసంబుగాదు. గాలి మొదలైన వస్తువు లేనాఁడు నరుదుగావు. కావున వానికి క్షామకాలపు ధరల విధించుట యూహపైఁ బోవలసిన లెక్కకాని దృష్టాంతముగఁజూపి నిర్ణయింపఁ జాలినవికావు. ఇట్టిచోట్ల ననుభవము మీఁద వస్తుగౌరవముల స్థాపింపఁజూచుటఁ దప్ప అన్యసాధనములు మృగ్యములు. వజ్ర వైడూర్యములకన్న జలాహారము లధిక పూర్ణోపయుక్తి యుక్తము లనుటకు జనుల యభిప్రాయమే సాక్షి. వజ్ర వైడూర్యములు లేకపోయినను హాయిగ బ్రతుకువారు కోట్లకొలఁది నున్నారు. జలాహారములు లేక జీవించువారు పురాణకథలఁ దప్ప నిఁక నెక్కడను లేరు. కావున పూర్ణోపయుక్తిని లెక్కప్రకారము జమగూర్చుట యసాధ్యమైనయెడల లౌకికాచారముల ప్రకారము సకారణముగఁ గొలతవేయ వచ్చును.

"ప్రయోజనమును గొలుచుట సాధ్యమా ?" యను ప్రశ్న అనేకులకుఁ దోఁపక మానదు. ఏలయన, ప్రయోజనము భావగర్భితంబు. ఆకృతిగల స్థూల పదార్థముగాదు. సంఖ్య కలదియుఁగాదు. కావున తూఁచుట, జమకూర్చుట, ఇత్యాది క్రియలు దానియందుఁ జెల్లవు. ఇట్లని ప్రశ్నించువారికొక సమాధానముం జెప్పవచ్చును. ప్రయోజనము భావరూపమే యైనను స్థూలపదార్థములైన ధరలచే దాని ప్రాబల్యము సూచింపఁబడియెడు. ఉపయుక్తి యెక్కువయని తోఁచిన వెలల నధికముగ నిచ్చుటయు, తక్కువగాఁ దోఁచినఁ దక్కువమాత్ర మిచ్చుటయు సహజములు. శరీరమునందలి యుష్ణముయొక్క తీవ్రతప్రకారము డాక్టరుపెట్టి చూచు 'తాపమాన' యంత్రములోని పాదరసము ఎక్కుచునో, దిగుచునో యుండువాడ్క నుపయుక్తత ననుసరించి ధరలు నిలుచు ననుట నిక్కమే యైనను ఈన్యాయమునకును ప్రతికూలములు లేకపోలేదు. అట్లగుట నీకార్యము సాధ్యమైనను సులభముగానిదాయెను.

ప్రయోజనమును ధరలచేఁ గొలుచుట కష్టతరముగను
సత్యదూరముగను జేయు హేతువులు.

(౧) ధరయన వస్తువులకు నాణెముల రూపమున నుండు విలువ. ఒకయెద్దును గొనుటకు 50 రూపాయలు పట్టిన దాని ధర 50 రూపాయ లందుము. అనఁగా దానియందు గ్రాహకునకుఁగల యంత్యోపయుక్తియు, 50 రూపాయలయందుఁగల

యంత్యప్రయోజనమును ఇంచుమించు సమానము లనుట. ప్రతి క్రయ విక్రయములయందును నాలుగు విధములైన మదింపులు వేయఁబడును ఎట్లన:—

కొనువాఁడు వేయునవి రెండు:— రూపాయల యుపయుక్తతంగూర్చిన మదింపు ఒకటి. ఎద్దునుం గూర్చిన మదింపు రెండు.

అమ్మువాఁడు వేయునవి రెండు:— ఎద్దుయొక్క యుపయుక్తతం గూర్చిన దొకటి. రూపాయల యుపయుక్తతం గూర్చినది రెండు.

కొనువానికి రూపాయలయందలి యాదరమునకన్న ఎద్దునందలి ప్రీతి యొక్కించుకయైన నధికముగను, అమ్మువానికి ఎద్దునందలి గౌరవమునకన్న రూపాయలయందలి మమత యొక్కింతయైన నధికముగను ఉన్నంగాని వినిమయము సిద్ధింపదు. అట్లగుట:—

ప్రయోజనముచే ధరలు నిర్ణయింపఁబడునని యొకరు చెప్పిన, ధరలచే ప్రయోజనము నిశ్చయింపఁబడునని యేల ప్రతివాదము సేయఁగూడదు? చూడుఁడు! వస్తువునందలి ప్రీతి నాణెములగుండ వ్యక్తమాయెననుట యేమాత్రము సత్యమో, నాణెములయందలి ప్రీతి వస్తువుగుండ వ్యక్తమాయెననుటయు నామాత్రము సత్యమే! మనము వాడుకలో క్రయికులు విక్రయికులని భిన్నపక్షములకుం జేరినవారో యనురీతి వారిని వ్యవహరింతుము. కాని శోధించి చూచిన నిరుతెగలవారును క్రయికులే విక్రయికులే. వర్తకుఁడు సరుకులనమ్మి రూపాయలఁ

గొనును. వినియోజకుఁడు రూపాయల నమ్మును. సరకులం గొనును! కావున వస్త్రాదరంబు రూప్యములచేఁ గొలువఁబడు ననుట యబాధితంబైన మతంబుగాదు. రూపాయలయొక్క యుపయోగము సరకులచేఁ గొలువఁ బడుచున్న దన్నను సంభావ్యమే.

ధరలచే ప్రయోజనము స్థాపింపఁబడెడు ననుటకు దృష్టాంతములు మునుపే చూపి యున్నాము. వెలల్వాలిన గిరాకి యుచ్ఛ్రిత మగును. దీనికొక యపూర్వహేతువు ప్రదర్శింపఁగలము. ఖరీదు శ్రమసమానము, క్లేశకరము. వస్త్రాదర మనునది వస్తువులవలనఁ గలుగు సుఖమునుండి తత్ప్రాప్తికై పడవలసిన దుఃఖమును దీసివేయఁగా నిలిచిన సుఖభావము.

సుఖమునుండి
దుఃఖముపోఁగా

నిలిచిన ఖరారు సుఖము = వస్త్వార్జన చోదకాదరము. అట్లగుట సుఖము మున్దున్న రీతినే యున్నను దుఃఖము తయించిన నిశ్చితసుఖము వృద్ధియగు ననుట యప్రతిహతి న్యాయము.

(౧) ఇట్లు ధరలును ఉపయోగములును బరస్పరాశ్రయములై యుండఁగా ధరలను గొలతగాఁ జేయుటయెట్లు? బట్టలను గజము కొయ్యతోఁ గొలుతుము. ఈ గజముకొయ్య యొకపొడుగు

గలదిగాలేక బట్టయొక్క నిడివికొలఁది విశ్వరూపమును వహించునదియైన దానితోఁ గొలుచుటకు బ్రహ్మదేవునికైన నలవియా?

(౨) మఱియు రూప్యములును వస్తువులే. వస్తువులెల్ల రాశి ననుసరించిన విలువగలవిగా నున్నవో యట్లే యవియును సంఖ్యాసమాశ్రితమైన మూల్యముగలవిగా నున్నవి. బంగారు విశేషముగ దేశమున నుపగతమైన బంగారముయొక్క విలువ పలుచపడును. రూప్యములు శాశ్వతమును నిర్వికారము నైన యంతర్వ్యపయుక్తి గలవికావు.

(3) సరకులరీతినే నాణెములును బ్రతిమనుజుని ప్రాప్తి కొలఁది లఘువులో గురువులో యై యున్నవి. బీదవాఁడు రూపాయను వరహాగాఁ జూచును. వానికి దానియందలి యంతర్వ్యపయుక్తి మహాఘనము. కోటీశ్వరుఁడు వరహాను దమ్మిడిగఁ బాఱవేయును. వానికి దానియందలి యంత్యానురాగ మించుమించు పూజ్యము. కావున బీదవాఁడు రూపాయకుఁ గొను వస్తువునే మహారాజైనవాఁడు పదిరూపాయలు లెక్కపెట్టియుఁ బెట్టక వేసి కొనుటయుం గలదు. కావున ధరలు చంచలములు. ధరలతో నుపయుక్తతం గొలుచుట యసాధ్యము. అంతకన్న మెఱుఁగు దీఁగలతోఁ జలులఁ దీర్చుట సుఖము.

దీనికి సమాధాన మేమనఁగా నాణెములయొక్క విలువ చలించునది యెవ్వను, ఈచలనముయొక్క పరిమాణమును

నిర్ణయించి, యీచలనమువలనఁ గలిగిన మార్పుల లెక్కకుఁ దెచ్చి తీసివేయవచ్చును. ఈవిషయము వినిమయకాండమున జర్చింపఁబడును.

ఈ యాక్షేపణలు అసమంజసములుగావు అయిన నొక్క విన్నపము. ఉపయుక్తతయు క్రయమును బండొంటి నానియుండుటచేతనే క్రయమును ఉపయుక్తతా సూచకమని యెన్నఁదగును. రెండవది ప్రతివానియొక్కయు వస్త్వాదరమున భేదములు పెక్కుపోకలఁ బోయినను మొత్తముమీఁద పణ్యాచక్రంబున నట్టివిఱుపులు పరస్పర హతములౌట సాధారణముగాన, గిరాకియొక్క యుత్కర్షమును ధరలు నిష్కపటముగ సూచించుననుట యొప్పుకోవలసిన న్యాయము. ఈవిషయమటుండనిండు.

ఆవరణకృతమైన శేషము గణనీయ మనుటకు నొకహేతువుం జూపి వాంఛావిచారంబు చాలింతము.

ఇంగ్లాండులో ఏఁటికి 5000 రూపాయల గడనయున్న నింద్రభోగముగా సర్వసుఖంబుల ననుభవించుట నిఖిలజనవేద్యమైన మహాయోగము. 10,000 రూపాయల జీతమునిచ్చి యొకనిని ఒక గహనస్థలంబున కలెక్టరుపనికి నియమించిన వాఁడా రూపాయలతో నేమిచేయనౌను? సరసకవుల గోష్ఠియు, నాటకప్రయోగములు, పాటవేడుకలు, ఇత్యాది హృదయాహ్లాదక విశేషములు ఎంతవ్యయమునకును లభించునా? తుదకు

రుచియైన పదార్థములు, విందులు, పండుగలు, సయితము గోచ
రింపవు. అట్టివాని నావరణకృతమైన సుఖశేషము నున్న.
కావున నుండియు నొండినవాఁడగు.

జనులయొక్క ప్రాభవముంగూర్చి చింతించుటలో నావరణ
మును మఱవఁగూడదు సుండీ! జీతముఁబట్టి సుఖమును నిర్ణ
యించుట మూఢత్వము. మఱియు ఆస్తికన్న నాదాయము
ముఖ్యము. నేలలు, పశువులు, ఇండ్లు, చెఱువులు నమేయము
లుగ నుండినంజాలదు. వచ్చుఁబడి పెచ్చుపెఱిగినఁ గాని
ప్రయోజనము లందుట దుర్ఘటము.

పదియవ ప్రకరణము.

ఉత్పత్తికాండము.

ప్రకృతి.

ఉత్పత్తికి మూలాధారములు.

ఉత్పత్తికి మూలాధారములు రెండు. ప్రకృతియు పౌరుషమును. నిసర్గజ వస్తుసముదాయంబు ప్రకృతి. పురుషోద్యోగంబు పౌరుషంబు. దీనికే శ్రమయనియుం బేరు కలదు. ఇవి రెండును క్షేత్రబీజము లట్లు అన్యోన్యసహకారులైనంగాని ఫలంబు సమకూరదు. స్వచ్ఛందముగ నింటిముంగిట మొలచిన కూరలు సైతము మనము సంగ్రహించికొనినంగాని భోగ్యములు కావు. ఎంతలేదన్నను సంగ్రహవినియోగములైన నుండితీరవలయును. సంగ్రహము లేకున్న నర్థములు ప్రాప్తింపవు. వినియోగము లేకున్న నర్థములు లభించియు ఫలములేదు.

శ్రమ ద్వివిధంబు. దేహశ్రమ. మనశ్శ్రమ. శ్రమవంతులు గాని పురుషులకే పురుషార్థములును లభింపవు.

కొందఱు సర్వము దైవికం బందురు. ఇందు నిజంబుం గానము. సర్వమును దైవికంజేయయిన మనుష్యప్రయత్నమును దైవికమే యగుంగాన నది కూడదనుట విరుద్ధవాదము. దైవికం బని

యాహారనిద్రల మానియున్నవాని నెవరు నెఱుఁగరు. సోమరి
పోతులు తమపరముగాఁ జేసికొన్న సిద్ధాంతములలో నిది
యొకటి. ఇది నిజమేయైన పక్షమున ధర్మాధర్మముల యెడ భేదము
లవమాత్రము నుండదు. కామక్రోధాదులును దైవికములే
యగునుగాన వాని నరిషడ్వర్గము లని యంటిమేని దేవుఁడు
తనకుఁదానే శత్రువనియు; ఆత్మహత్యఁ జేసికొనుటలోఁ జాల
సమర్థుఁడనియుఁ జెప్పవలసి వచ్చును. ఇది యటుండనిండు.

భూదేవికి వసుమతి, రత్నగర్భ, యను నామములు గలవు
గాని తనంతట వసువులుగాని రత్నములుగాని మనకుఁ గొని
తెచ్చి యిచ్చునంతటి కరుణాశాలినిగాదు. మఱేమన్న శ్రమించు
వారికే కాని యితరుల కెట్టిఫలము నొసఁగదు. ఈప్రపంచమున
నణఁగియుండు ప్రయోజనము లన్నియు శ్రమార్జితములే కాని
యూరక దొరకునవి కావు.

మనుష్యునకు వస్తువును సృష్టించు ప్రభావము లేదు. విశ్వా
మిత్రునకు బిదప వడ్లు, రాగులు, లోహములు, కొయ్య,
మొదలగు వస్తువుల నుత్పత్తిఁ జేయు బ్రహ్మతేజము గలవాఁ
డెవ్వఁడును లేఁడు. ఇఁక మనమహిమచే సాధ్యము లెవ్వియన
వస్తువులలో లీనమైయుండు స్వాభావికశక్తులను ఉచితరీతి నడచు
నట్లుచేసి యందలి ప్రయోజనమును వెలిపుచ్చి వినియోగ్య
ములుగాఁ జేయుటయే. దీనికి దృష్టాంతము. సేద్యమన నేమి?
స్వభావసిద్ధములైన నీళ్ళు, నేల, విత్తనములు, వీనిని తావు

మార్చి యొకతీరున నుండునట్లు జేయుట యేకదా! పయిరు మొల
కెత్తి పెరిగి పంటకువచ్చుట ప్రకృతిశక్తులవలనఁగాని మనశక్తు
లచేఁగాదు. బల్లలుచేయుటయనఁగా నేమి? మనుజకృత్యము
గాని కొయ్యలను కోసి, తుండ్లుగా ఖండించి యొకవిధముగాఁ
జేర్చుట. వస్తుకోటిలో నంతర్యామిగానుండు ఆకర్షణశక్తిచే
నవి కలసినట్లుండును. అగ్నిజలవాయువిద్యుదాదుల గుణమ్ములు
మన కనుగుణమ్ములుగఁ జేయుటయే మనుజుల ప్రభావము. వస్తు
వులరూపములను తావులను మార్చుటయే కార్యసిద్ధికి నియత
విధానము.

నైసర్గిక స్వభావములు.

నైసర్గిక స్వభావము ప్రతివాని స్వంతమగు ఆస్తిలోఁ జేరినది
కాదు అయినను పదార్థములయొక్కయు జనసమాజముల
యొక్కయు నిర్ధారణవలన దేశైశ్వర్యస్థితిని నిర్ణయించు కారణ
ములలో నొకటిగానున్నది. దేశములో నుత్పత్తియయి వ్యవ
హారములచేఁ దయారుచేయఁబడుట కుపయోగించు సస్యములు
లోహములు, జంతువులు, మొదలగునవి భూమియొక్క శీతోష్ణ
స్థిత్యాదుల ననుగమించి యున్నవి. ఇంతే కాదు. జనులస్వభా
వములు సైతము కొంతవఱకును దేశస్థితి ననుసరించియుండును.

శీతోష్ణస్థితి.

ఉష్ణమువలన మధ్యాహ్ననిద్ర, సోమరితనము అలవడును.
భూమి మిగుల సారముగల్గియున్నఁ గొంచెముగా దుక్కిచేసి

విత్తులు చల్లినను అధికముగ పంటలు పండును. ఇందుచేతను పరిశ్రమ యధికముగ నక్కఱలేనందున జనులు చుఱుకులేని వా రగుదురు. మనపూర్వులు మునుపు గంగా ప్రాంతముల నాక్రమించి స్వాధీనము చేసికొన్నందున, ఆభూములు సహజ సస్యాఢ్యము లౌటచేఁ బనిపాటలు చాలించి కాలక్రమమున దోస్సార మనస్సత్వవిరహితులై మందులై పౌరుషహీనులై పౌరుషము లేకుండుటయే పరమధర్మం బని వాదించునంతటి క్షీణతకు లోనైరి. ఇంగ్లాండునందు చలి యెక్కుడుముగాన ఎంతో కడఁకనై ప్రయాస పుచ్చుకొనినంగాని దేహమున నుడు కెత్తి చెమటబట్టి యారోగ్యము గలుగదు. మఱియు నిక్కడి కన్న నక్కడ జీవితాధారములు (కంబళ్ళు, బనాత్ చొక్కా-యల్లు మొదలగునవి) యెక్కువ గావలయుఁగాన నల్పసంపాదనమునఁ దృప్తిఁజెంది చెట్లక్రిందఁ బరుండి గుఱక లిడి నిద్రించుటకు వలనుపడదు. కావుననే యూరోపియనులు మనకన్న నెక్కువ దేహసత్త్వమును మనస్స్థైర్యమును పట్టుదలయుఁ గల వారుగా నున్నారు. మన మున్నట్టుండి బహు పరాక్రమముతో నారంభశూరులమై కొంతసేపు పనిఁజేసి అనతికాలమ్మున నలసటఁ గాని శ్రద్ధ చాలించి మఱల నెంతవడికో కాని పనికిఁ బూనుకొనము. ఇంగ్లాండులోఁ జలి యొకటియే కాదు. భూమియు నిటవలె నచటఁ బోతరించినది కాదు. కావున నొడలు వంచి శ్రమతో సేద్యముఁ జేయనిది ఫలప్రదంబు గాఁజాలదు.

మనరాష్ట్రములో నెన్నిసత్తువ లున్న నేమి? ఆశంసగలిగి మహోత్సుకత. శ్రద్ధాళువులై యనవరత ప్రయత్నముం జేయుచుఁ బ్రకృతిశాస్త్రపరిశీలనమున వాని నుపయోగమునకుఁ దెచ్చు తెలుంగులెఱింగి కష్టనష్టము లెన్ని కలిగినను ఉత్సాహ హీనులుగాక, యుద్యోగము నెఱవేరినంగాని యుద్యమము సమాప్తి నొందింప మను స్థిరచిత్తము గలవార లున్నంగాని దేశ మున కభ్యుదయము ప్రాప్తింపదు.

నైసర్గికస్వభావములు ప్రతివానికిని ఆస్తిగాకపోయినను దేశాభివృద్ధికిఁ గారణములై తద్ద్వారా మనకును మేలుఁదెచ్చును. ఎట్లనిన—గోదావరీనది నీది కాదు. నాదియుఁగాదు. ఐనను తత్ప్రవాహమున ఫలవంతములైన లంకలు నేలలు ఉండఁబట్టి యచటి వారు ధనికులుగ నున్నారు. ఇందుచే వ్యవహారములు వ్యాపించి బీదసాదలకు జీవనోపాయముఁ గల్పించునవిగానున్నవి.

దేశములలోఁ దారతమ్యనిరూపణఁ జేయఁబూనితిమేని నైసర్గికస్వభావములను లెక్కకుఁ దేవలయును. ఏకదేశస్థులలో నెక్కువతక్కువలఁ జర్చించుచో నివి యెల్లరకును సామాన్యములే యగుట నట్లుచేయుట తగదు.

ప్రకృతులు పారాపారము లని రెండు విధములు.

మేరగలవి మేరలేనివి యని ప్రకృతులు రెండువిధములు. అందు గాలి మేరలేనిది. ప్రతివానికిని కోరినంత దొరుకును గాన దానికి మూల్యము సాధారణముగ లేదు.

ప్రకృతులలో అనంతములు గానివి యెక్కువముఖ్యములు. మితరాశియుక్తములుగాన ఒకరికెక్కువయైనఁ దదితరులకుఁ దక్కువయగుట సంభవించును. అంత్యప్రయోజకమును మూల్యమును అధికముగఁ గలవి గాన నివి సర్వజనాదరణీయములై పోటాపోటిని బుట్టించునవిగా నున్నవి. భూమియు నాకాశము వలె నక్షయముగా ననంతముగా నుండిన ఒకరిభూమి నొకరాక్రమించుకొనుటయు 'ఇదినాది అదినాది' యని స్వామ్యమును స్థాపించుటయు, రాజులు ఒకరితో నొకరు యుద్ధముఁ జేయుటయు సంభవింపవు. మితత్వమే స్పర్థాదుల కుత్పత్తిస్థానము.

మితప్రకృతులలో గణ్యములైనవి గనులు, వనములు, నదులు క్షేత్రములును. (క్షేత్రములన యాత్రాస్థలంబులుగావు. పంటల కనుగుణములైన పొలములు)

గనులు.

లోహములు గనులలో నుద్భవించును. వీనిలో నుత్తమోత్తమములు ఇనుము, బొగ్గు. ఇవి అన్యోన్యసమీపస్థములైన ఆదేశము భాగ్యమే భాగ్యము. ఇనుము కరగించి యంత్రములు; కత్తులు, మడకలు మొదలైన సామానులను జేయుటకు బొగ్గు మిక్కిలి యుపయోగించునది. కట్టెలలో నుష్ణమంత లేదు. ఇది గాక యవి త్వరలో భస్మమౌను గాని వానిని ఎగఁద్రోయుట వ్రేయుట యను పనులలోనె కాలము బహుళముగ వ్యయమగును. కావునఁ గొయ్యలంత శ్రేష్ఠములుగావు. ఇండియాలో

సేలము జిల్లా మొదలగుస్థలములలో నినుపగనులున్నవిగాని దగ్గఱగా బొగ్గు లేనందున నవి యింకను ప్రయోజనమునకు రాలేదు. కలకత్తాకు సమీపమున రెండును అనతిదూరస్థములుగ నుంటచే నచట 'అయఃకర్మశాల' యొకటి మిగుల గొప్పది స్థాపింపఁ బడుచున్నది.

అడవులు.

ఉష్ణదేశములలో నడవులు ప్రాణసమానముగ నెన్నఁబడవలయును. వీనివలన దేశము శాంతత్వమును వహించును. వానలు గురిసినను నా నీరంతయు అతివేగమున నిష్ప్రయోజనముగఁ గొండప్రక్కలఁగోసి ప్రవహింపకుండునట్లుచేసి నదులను సర్వకాలమునందు నేకరీతిని మందగమనమునఁ బ్రవహించునట్లును భూమి యార్ద్రితవహించునట్లును జేయును. చెట్లవేరులు, క్రిందఁబడిన యాకలములును జలమునడ్డగించి పుడమిలో నూరునట్లుగఁ జేయుటయేకాక మంచియెరువుగను ఏర్పడును. పూర్వకాలమందు మనభరతఖండంబున ఎండకును వానకును జొరరాక దట్టములై వన్యమృగసంతతులచే భయంకరములైన కామ్యకద్వైత దండకాది వనములుండిన వని పురాణేతిహాసములు ఘోషించుచున్నవి. తాత్కాలికప్రయోజనార్థులును వివేకశూన్యులు నగువారిచే 'నట్టికాఅడవు లన్నియుఁగొట్టఁబడి నాశంబునొందె. ఇప్పుడు ఆసాము మైసూరు తిరువాన్కూరు మొదలగు కొన్ని దేశములలోమాత్రము కాననములు కానవచ్చెడిని. ఇట్లు మహా

రణ్యములన్నియు నడుగంటుటచేతనే యీదేశము క్షామపాత్రం
బయ్యె ననుట నిర్వివాదాంశము. రామరాజ్యము నాఁటికిని
నేఁటికిని భేదమేమనఁగా అప్పుడు మేఘముల నాకర్షించునట్టి
యరణ్యములచే నలంకృతము లగు కొండ లుండినవి. ఇప్పు
డన్ననో కొండలున్నవి కాని చెట్లు లేకపోవుటచే నవి మబ్బును
చల్లార్చుశక్తి లేకపోవుటయే కాదు, ఎండను ఛఁకను మిక్కిలి
మనపై వ్యాపింపఁజేయునవియై యున్నవి. కావుననే ఆకాలమున
నెలకు మూఁడువానలును ఈకాలమున మూఁడేఁడులకొక వాన
యుఁగా నుండుట. కలియుగమునకును త్రేతాయుగమునకును
నిజమైన వ్యత్యాసము అరణ్యసముదాయమే కాని ధర్మదేవతా
పాదములు గావు. ఐరోపాలో స్పెయిన్ అనుదేశము మునుపు
బహుసారవంతమును ఫలవంతమునై యుండెను. కాని వనరాజి
రాను రాను క్షయంబునొందెఁగాన ప్రకృత మనావృష్టిపాలై
యిడుముల కెడమై యున్నది.

జలాధారములు లేనిది ప్రశస్తభూమియును మరుభూమి
యవును. వర్షములు కురియుటకును కురిసిన జలంబు వ్యర్థముగ
నె కేదాఁటునఁ బోకయుండుటకును అడవులు సాధనములైనవి.
ఇంగ్లీషువారీవిషయములను చక్కఁగ శోధించి తెలిసికొన్న
వారౌట నీదేశములో మిగిలియుండు నడవులను రక్షించు
టకును లేనిచోటఁ బునరుత్పత్తిఁ జేయుటకునై శాసనముల

నేర్పఱిచి యున్నారు. ఇది యెంతయు గౌరవింప దగిన క్రమం
బని దృఢంబుగఁ జెప్పవచ్చును.

అడవులఁ గొట్టివేయుట కొన్ని నాళ్ళపని. పునర్జీవితం బొన
ర్చుట తరములకైనంగాదు. ఎంతో శ్రమకును కష్టమునకు
నోర్చి యిప్పుడు నష్టమైనను భావిని మేలగునని యోచించి యభిని
వేశముతో నుద్ధరించినం గాని యది సాధ్యంబుగాదు. ఇంతటి
యోర్పు ముందు జాగ్రత్తయు మనవారి కున్నదని నమ్ముట
సాహసకార్యము.

కొండలు

కొండలు నీళ్ళక్కడక్కడ నిలిచి చెఱువులుగా నేర్పడుట
కును నదులు పుట్టుటకును మేఘనిరోధమొనర్చి వానలు
గురిపించుటకును ఱాళ్ళు దొరుకుటకును అనుకూలములు. దక్షిణ
దిక్కునుండి ఉత్తరముగాఁ బోవు మేఘమాలల నడ్డగించి నీరు
వెలిగ్రక్కఁజేయు హిమాలయ మహాపర్వత పఙ్క్తియే లేక
యుండెనేని హిందూదేశమున వర్షమును నదులును అవతరించి
యుండవు. ఈ దేశమున కంతయు నేఁడుగడవంటిది గాన నది
రక్షకులగు దేవతల కునికి పట్టనియుఁ గైలాసంబనియు నెన్నఁ
బడియెఁ గాఁబోలు! హిమవంతంబుననుండు మంచుకరగి నదు
లను నిండించును గాన గంగాప్రాంతమున నుండు వారలు
వానలు లేకున్నను క్షామపీడితులుగారు.

ఉన్నతములైన పర్వతములు సదా చల్లగానుండును గాన వేసవిని తాపపరిహారార్థము దేహారోగ్యమునకునై ధనికులును అనారోగ్యముచేఁ గృశించిన వారును నీలగిరి ఉదకమండలము మొదలగు స్థలములకుఁ బోయి కొన్నిమాసములు ప్రతిసంవత్సరమును నివసింతురు. శీతము దార్ఢ్యము గలిగించునది గాన నీలాటి యుపాయములచే యూరోపియనులు తమ నైజశక్తిని తఱుఁగనీయక కాపాడుకొనుచుందురు. ఆచారగ్రస్తులై అనాయాసముగఁ బ్రయాణము చేయ శక్తులు గానందున మనపూర్వులు ఎండదెబ్బకు శుష్కించినవారై దినక్రమేణ క్షయించిరని తోఁచెడిని. వారిసంతతి వారైన మనము ఉష్ణస్థితి యను ప్రమాదమొకటి చాలక అతిబాల్యవివాహము దగ్గర సంబంధము మొదలగు నికృష్టవర్తనల నవలంబించి యింకను హీనదశకు వచ్చియుండుట యెల్లరకును విదితమే.

సముద్రములు.

శాఖోపశాఖలుగ భూమిలోఁ బ్రవేశించి వంకర టొంకరగానుండు తీరములుగల సముద్రములు ఓడయాత్రలకును మత్స్యగ్రహణమునకు ననుకూలములైనవి. వైశాల్యమును విచారించి చూచిన ఇండియాకన్న ఇగ్లాండు చిన్నది. యయ్యు నెక్కువతీరవైశాల్యమును మంచిరేవులును గలిగి వాణిజ్యార్థమే సృష్టింపఁబడినట్లు పొందిక గలిగి యున్నది. ఇట బొంబాయి తప్ప మఱెచ్చోటను బ్రశస్తములైన నౌకాశ్రయములం

గానము. మదరాసునొద్ద లక్షలుకొలఁది సెలవుఁజేసి యొక
చిన్న రేవును గట్టించియున్నారు. కాకినాడలో ఓడలు కూల
మునకు మూఁడునాల్గుమైళ్ల సమీపమునకైన రాఁజాలవు. ఇఁక
మంగళూరన్ననో యంతకన్న నికృష్టము. కావుననే కాఁబోలు
మనవారు సముద్రయానమునఁ గౌశలమును కుతూహాల
మును జెందరైరి. ఇందునకుఁ దోడు నౌకాయాత్రకూడదన్న
దబ్బరశాస్త్రములును జేరి మనల సాహసహీనులఁ జేసినవి.
ఎగుమతి వర్తకము లేనిది ధనము దేశమునకు రాదు. ధనము
లేనిది వృద్ధి పౌరుషములు నశించును. కావున నెగుమతికి
ముఖ్యోపకరణమగు సముద్రయానం బవశ్యకర్తవ్యంబు.

క్షేత్రముల విచారణ సంపూర్ణముగఁ గావలయునన్న కృషి
శాస్త్రింబుఁ జదువవలయును. ఇచ్చటఁ గొన్ని యంశములు
మాత్రము వివరింపఁ బడును.

అధిక సమ హీనవృద్ధిన్యాయములు.

అపూర్వముగ సాగుబడి క్రిందికిఁ దేఁబడిన పొలములు
మిక్కిలి ఫలితరించి ఫలముమేయముగ నొసఁగును. అట్టినేలకో
నొకింత యెరువు వేసిన రెండింతల కన్న నెక్కువ ఫలము
బొడును. రెండింతలు వేసిన నాల్గుమడుఁగుల కన్న నధికముగ
సస్యాభివృద్ధి యగును. దీనికి 'అధిక వృద్ధిన్యాయంబు' అని పేరు.

కొంతకాలమునకు ఎంతమంచినేలయు సారహీనతఁ
జెందును. అప్పుడు కష్టమును ఎరువును ఎక్కువగఁ జేయఁజేయ

పూర్వమట్లుగాక యథాక్రమంబుగ మాత్రము ఫలించును. అనఁగా రెండింతలకు రెండింతలు మూఁడింతలకు మూఁడింతలుగా ఫలము నిచ్చును. దీనిని యథాక్రమ వృద్ధియనిగాని సమవృద్ధియనిగాని పేర్కొందురు.

ఇంకను సాగుబడి జరుగను జరుగను భూమి బలము తగ్గి మొదటికన్న నెక్కువగా నెరువు మొదలగునవి యుపయోగించినం గాని మునుపటియంత ఫల మియ్య శక్తిగలది గాక పోవును. ఈయవస్థ తటస్థించుకు రెండింతలు ఫలముగావలయు నన్న మూఁడు నాలుగింతలు ఆకు పేడ వినియోగింప వలసి వచ్చును. దీనిపేరు హీనవృద్ధిన్యాయము.

పై మూఁడున్యాయములును అనుభవవిదితములు. అనాగరికులగు మూఢులుసైతము వీని నెట్లో గ్రహించి యనుష్ఠానమునకుఁ దెచ్చిన వారుగ నున్నారు. ఇందునకు దృష్టాంతము. ఎట్టి కుగ్రామమునం దైనను సరే ఒకతూరి చెఱకుపయిరు జేసిన వెనుకో మఱి రెండు మూఁడేఁడులకుఁ గాని యాభూమిలో చెఱకు నెవ్వఁడును నాటఁడు. ఎందుకని యడిగిన ఆమళ్లలోని సత్తువ యంతయుఁ బీల్చి వేయఁబడిన దనియు రాగి మొదలగునవి నాటి కొన్ని వత్సరములైన పిదపఁ గాని చెఱకు వేసిన నెదుగ దనియు కృషికుఁడు ప్రత్యుత్తర మిచ్చును. అట్లుగాక మఱు కారులోనే చెఱకునాట వలయునన్న బండ్లకొలఁది ఎరువు

వేయవలయును. అంతె సెలవు చేసిన లాభము గిట్టదు. హీన వృద్ధిన్యాయంబున కిదియే కారణము.

ఈ న్యాయంబుల నింకను స్పష్టముగ వివరింతము.

1.అధికవృద్ధి.

10 రూపాయలు సెలవుచేసి పంటఁబెట్టిన 20 పుట్లుత్పత్తియగు నను కొందము.

భూమిలో సారము ప్రబలముగా నుండుపర్యంతము

20 రూపాయలతోఁ బంటఁబెట్టిన 50 పుట్లును (రెండింతలుకన్న నెక్కువ)

40 రూపాయలతో (బంటఁబెట్టిన) 110 పుట్లును గా వృద్ధియగుచు వచ్చుననుట దీనిభావము.

2 సమవృద్ధి లేక యథాక్రమవృద్ధి

10 రూపాయలు వినియోగించిన	20	పుట్లు
20 రూపాయలు	40	పుట్లు
40	80	...

ఇట్లే యథాక్రమముగ వృద్ధియగు ననుట యూహ్యంబు.

3 హీనవృద్ధి

ఈతటిని నేల నిస్సారత్వము నొందినదిగాన

10 రూపాయలకు	20	పుట్లు
20	35	పుట్లు
40	60	...

ఇట్లే తదితరముల గ్రహించునది.

హీనవృద్ధియనఁగా వృద్ధిలేకపోవుటయని యర్థముగాదు. యథాక్రమమునకైనఁ దక్కువగా వృద్ధియగుననుట. మొత్తములో క్షయమనుట గాదు. సామ్యములో క్షయమనుట. ఇది మఱవక గమనించవలయును.

ఈన్యాయములనే యింకొక తీరున నిర్వచింపనగును. అధిక వృద్ధికాలములో రాశియెక్కువ యగుకొలఁది ప్రతిభాగమునకు నైన పడెడు శ్రమయో వ్యయమో తక్కువయగును.

ఎట్లన మీఁది నిదర్శనప్రకారము.

తొలుత ఒకపుట్టికి సెలవు $\frac{1}{2}$ రూపాయ. 8 అణాలు

ఉత్పత్తి యెక్కువకాఁగా ఒకపుట్టికి రూ $\frac{30}{80}$=6 చిల్లరఅణాలు.

తుదకు రూ $\frac{40}{110}=\frac{4}{11}=\frac{1}{3}$=5 చిల్లరఅణాలు.

సమవృద్ధి కాలములో రాశియెట్లున్నను ప్రతిభాగము యొక్కయు విలువ మాఱుటలేదు. స్పష్టము.

హీనవృద్ధదశలో రాశి యధికముగఁ జేయవలయునన్న ప్రతిభాగముయొక్క వెలయు నధికమగును. ఎట్లన్న ఉదాహృత నిదర్శన ప్రకారము.

తొలుత 1 పుట్టికగు వ్రయము 8 అణాలు.

పిదప ఎక్కువ పుట్లు పండించిన పుట్టికి $\frac{30}{34}$=9 చిల్లరఅణాలు.

అటుతర్వాత నింకను వృద్ధిజేయఁగోరిన పుట్టికి $\frac{60}{40}$ = 1 రూ 8 అణాలు సెలవగును.

రాశి యెక్కువకానుగాను ప్రతిభాగముయొక్కయు వ్రయ మధికమగును. వ్రయమెక్కువయైన క్రయమును ఎక్కువ

యౌట సహజము. మనతాతలనాఁటికన్న నేఁడు ధాన్యములు గిరాకిగానుండుటకు ఇదియొక ముఖ్యకారణము. ప్రజాసమృద్ధి కతన నెక్కువయుత్పత్తి చేయవలసివచ్చె. ప్రాఁతభూములు హీనవృద్ధికిఁ జేరిన వగుటయు క్రొత్తఁగా సాగుబడికిఁ దేఁదగు నూతన భూములు అలభ్యము లౌటయు నిమిత్తములుగ ధాన్యముల వెల నానాఁటికిఁ బెరుగుచున్నది. ఈ సంవత్సరములో ఐరోపాఖండమున జనులును ఇందుచే మిక్కిలియు నలజడిఁ గొన్నవారై కొన్ని పట్టణములలో వెలలు హెచ్చుటచే నయిన క్షామబాధ నోర్వఁజాలక దుండగములకుం జొచ్చి కొల్లలు వెట్ట నారంభించిరి.

ఈన్యాయముల కింకొక నిర్వచనము.

సారము సహజముగ నభివృద్ధిఁ జెందుడు ఒక్కరాశి నాఁజంప వలయునన్న ఒకతూరికంటె రెండవతూరియు ఇట్లే క్రమంబుగను వ్రయము తగ్గుచువచ్చును.

సారము సమరీతినుండెనేని వ్రయమును స్థిరతఁ గాంచును.

సారము తగ్గుట కారంభించిన ఏకరాశికే ప్రతి తూఱియు నెక్కువగా వ్రయము చేయుట యవశ్యమగును.

హీనవృద్ధి యనేక క్రియలయందుపగతమై యున్నది. కుండలు కడుగునపుడు సగముమైల వదలినను తుదిభాగమును బోఁగొట్ట వలయునన్న ఎన్ని యోమాఁగ్లు తోమినఁగాని సాధ్యముగాదనుట

యిగ్లాండ్రు కెల్లరకును గోచరమైన సంగతియే. ఒకపర్యాయము పుస్తకముఁ జదివిన మూఁడింటనొకపాలు మార్కులు తీయుట సులభము. ఇంతకుఁ ద్రిగుణముగ మార్కులు రావలయునన్న. నైదాఱుమారులు చదివినను దుస్తరము. బావులలో బండ మీఁది పాచిని తాత రుద్దుదుమేని పది నిమిషములలో సగము పాచి పోవును. తక్కినసగము ఒక గంట రుద్దినను బొత్తిగఁ బోదు.

క్షీణవృద్ధి న్యాయముయొక్క ప్రభావము

దీనివలనఁ గలుగు విశేషము లెవ్వియనుట యోచింపవలసిన విషయము. ఒకే తీరున కృషిఁ జేయుచుంటిమేని ప్రాఁత భూములు నానాఁటికి సమసినవై తక్కువ తక్కువగా ధాన్యము నొసఁగును. ధాన్యరాసులు స్ఫారములు గావలయునన్న క్రమము దప్పక యెక్కువ జాగ్రత్తతోను కష్టముతోను నేలలు క్షీణింపకుండునట్లు సేద్యముఁ జేయవలయు. అట్లుగాక తాతముత్తాతల రీతినే యుండుదమన్న కాలముగాని భూమిగాని యారీతినే యుండక మార్పులు జెందుటవలన నివియుఁ దాతముత్తాతల కడకే చేరును.

ప్రాఁతరాజ్యములలో జనసంఖ్య హెచ్చుగనుండుట సహజము. ముఖ్యముగా నిర్బంధ వివాహములకు నాకరమైన ఈకర్మ భూమిలో మేఁతకు మిగిలిన ప్రాణు లుండుట యేమి యాశ్చర్యము? జను లెంత వేగముగ వృద్ధిఁ బొందుదురో యంతకన్న వేగ

ముగ నాహార మతిశయించినంగాని సుభిక్షత కలుగు టెట్లు?

ప్రాణికోటులను పరీక్షించినవారు, ఆహారమునకు మించి వృద్ధిఁ జెందుట స్వాభావిక మనియు కావుననే జంతుజాలములో నన్యోన్యవిరోధములు సంభవించి కలహములు నడుచుచున్న వనియు వక్కాణించెదరు. మనుజులలోను ఈవర్తన సహజముగా నున్నయది. కావుననే యుద్ధాదులు జరుగుట. ఈ నియమమే లేకున్న సర్కారు వారికి న్యాయస్థానముల నేర్పాటుఁ జేయుటయు నందుచేఁ గలుగు వ్రయమును లేకయుండును. మృత్యువే లేక యిరువదియేఁడులు గడచిన యెడల మనకు నిలుచుటకుఁ జోటు లేనంత సాంద్రముగఁ బ్రజ క్రిక్కిఱిసి జగమున మిలమిల లాడును. అందఱికిని జాలినంత యాహారము నుండదు. ప్రకృత కాలమునఁ గృషికిఁ గలిగిన దౌర్బల్యము వలనను జనులు నానాఁటికి వృద్ధియగుటవలనను గలుగు క్షామములను బోఁగొట్టి ప్లేగు కలరా మొదలగు వ్యాధిదేవతలు చేతనైనంత లోకోపకారమును జేయుచున్నవి.

హీనవృద్ధికిఁ బ్రతికూలములైన హేతువులు

ఐననేమి! ఏఁడులకొలఁది నరు లధమగతు లగుదురా యన్న నట్లగుట విధికాదు. కృష్యాదులను వృద్ధిఁ జేసి యిదేభూమిలో నిప్పటికన్న నెన్నియోమడంగుల ధాన్యము నుత్పత్తి చేయవచ్చును. జపానుదేశములో వర్తకములు కళలు వ్యాపించి పదు

నైదు సంవత్సరములే యైనను నాఁటికన్న నేఁడు పంట రెండింత
లుగా నున్నది. ఈయద్భుతమునకు వారిశక్తిసామర్థ్యములును
నవీనాచారపరాయణత్వమును గారణములు. వారు దున్నుట,
విత్తుట, కలుపుదీయుట, కోయుట మొదలైన పనులలో నధికా
నుకూలములైన క్రొత్తక్రొత్తవిధానముల నవలంబించుటయే
గాక 'ఇంత మంచిస్థితిలో నున్నాము, ఇఁక విశ్రాంతిగ నుండ
వచ్చుఁగదా' యని తనియరు. ఆదేశములో సర్కారువారు
పరీక్షించి తగినదని యామోదింపనిది ఎరువువిత్తులను అమ్మఁ
గూడదు. ఈ మార్గపరిశీలనమునకుఁ దొలుత దారిఁజూపిన
వారమెరికాదేశస్థులు. చెఱకు, వరి, గోధుమ, పొగాకు మొదలగు
నవియు, గొఱ్ఱెలు, మేకలు, ఎద్దులు, ఆవులు, కోళ్లు, అన్ని
యును మునుముందువారికన్న నెక్కువ మేలైనవిగాను పుష్కల
ములుఁగాను నొనర్చి యింకను నూతన ప్రయోజనముల నన్వే
షించుచున్నారు. నాగదాడిని గొడ్లకు మేఁతగాఁ జేసిరి. చవిటి
నేలల వృద్ధియై పశువులకు ఆహారములగు చెట్లను గనిపెట్టిరి.
హిందూదేశమునకన్న ఎక్కువ వైశాల్యముగలిగిన యాదేశ
ములోనుండు ప్రతిభూమిని తద్భాగములను చక్కఁగఁ బరీ
క్షించి గుణదోషములఁ గనుఁగొని ఏపైరు లెట్లు కృషిఁజేసినఁ
జక్కఁగా ఫలించును? నేల క్షీణతకురాక క్రొవ్వెత్తుటకుఁ దగిన
చికిత్సలెవ్వి? యను విషయములను నిర్వచింపవలయు నను అభ్య
తోద్యమముఁ గొనియున్నవారు. సాహసోదగ్రుల కనపహార్య

మైన రహస్యము లేదు గాన వ్యవసాయశాస్త్ర మింకను నీరిచే నెంతవికాస మొందనున్నదో యెవరెఱుఁగుదురు!

బ్రిటిష్ గవర్నమెంట్ వారు శాస్త్రానుసారమైన సాగుబడి యీదేశములోని కాఁపులకును తదితరులకును నేర్పుటకునై కోయంబుత్తూరు, పునహా మొదలగు స్థలములలో వ్యవసాయ కళాశాలల స్థాపించియున్నారు. మఱియు గ్రామపాఠశాలలలో నీవిషయము బాలురకు బోధించుటకుఁ దగిన యేర్పాటులు చేయుచున్నారు. సెనగకాయలు, ప్రత్తి, [illegible] చెఱకు వీనిలో మేలైనరకములు అన్యదేశములనుండి తెప్పించి యెంత మాత్ర మిచ్చోట వృద్ధికి వచ్చునోయని శోధనలు జఱుపుట, ఆస్ట్రేలియా అమెరికానుండి నూతనములగు నారింజ మొదలగు ఫలవృక్షములఁ దెప్పించుట, విదేశపు గోవుల నిచటి వాలాయముగఁ బెఱుగువానిని దెప్పించుట, మొదలగు ననేకవిధముల మనకు మేలుఁజేయఁ గడఁక గొనియున్నారు గాని మనవారి మూర్ఖతయు నవవిద్వేషమును అందులకు విఘ్నములుగా నున్నవి.

యుక్తవిధానమున సేద్యమును జేసిన భూసత్త్వం బనశ్వరమయి యింకను ఉద్ధురమగునని శాస్త్రజ్ఞులు కొందఱభిప్రాయపడెదరు. ఈ విధానములలో ముఖ్యమైనవి నాలుగు.

(1) మన్నును ద్రిప్పి వేయునట్టి మడకలతో లోతుగా దున్నుట, ఇందుచే లోభాగపు మన్నున కెండ వేడిమి తగులును.

సూర్యకాంతిచే శ్రేయస్కరమగు మార్పును జెంది భూమి సారము గలదియగును.

(2) దోహదములు. చెట్లు పొగరెక్కి పెరుగుటయేగాని పూచి కాచుట లేనిచో ఆమదము సంగ్రహించుటకు ననేకతంత్రములున్నవి. ఎప్పటికెయ్యది ప్రస్తుతమో ఆచికిత్సలఁ జేయుట.

(3) ఎరువులు. ఇవియన్నియు నొక్కరకమైనవిగావు. ఆరెక్కి ఫలించని వానికి వేయవలసినవి కొన్ని. గింజ పెద్దయగుట[illegible] గొన్ని. ఇట్లు వివిధములు.

(4) పంటలు మార్చుట. భూమిలో ననేకద్రవ్యము లున్నవి. ఒక్కొక పంటకు వీనిలోఁగొన్ని మాత్ర మాహారమున కుపయోగించును. వరి వేసితిమేని ఆవరి తినివేయుటవలనఁ గొన్ని ద్రవ్యములు ముక్కాలు మువ్వీసమ్ము నశించిన వను కొందము. మఱుకారునకు ఎరువువేయక మఱల వరియే చల్లిన నాధాన్యమున కాహారము చాలనందున పంట బలహీన మగును. వరిగాక రాగి చల్లితిమేని రాగులకుఁ గావలసినవి వేరు ద్రవ్యములు గావున ఈ ద్రవ్యములు సమగ్రముగ నుంటచే పయిరు పుష్కలముగఁ బండును. మఱి యింకొక విశేషము. రాగి పెరుగుచుండు కాలములో వరికిఁగావలసిన ద్రవ్యములు ఎండ, గాలి, మొదలగు ప్రకృతుల భావముచేఁ బునరుత్పత్తి చేయఁబడును. రాగి కోఁతయైన తరువాతి కారునకుఁ బిమ్మట వరిచల్లి

తిసేని నిండుపంట నెఱయును. ఈ విషయము దృష్టాంతము
గాఁ జెప్పఁబడినదని భావింపవలయు.

ఐరోపాలో మూఁడుకారుల కొకతూరి పెట్టిన పైరే పెట్టు
దురు. నేలను మూఁడుభాగములుగఁ జేసి అందు ఒకదాన
గోధుమ; ఇంకొకదాన ఓట్సును వేసి* మిగిలినదానిని దుక్కిఁ
జేసి యూరక విడుతురు. ఈ రీతినె క్రమప్రకారము జఱుపుట
పూర్వమునుండి వచ్చిన శుభసంప్రదాయములలో నొకటిగా
నున్నది. మనదేశములో ఎండవేడిమి ఎక్కువ [illegible]బట్టియు
గ్రీష్మాంతమువఱకును నేలలు బీడుగాఁ బడియుండుటం బట్టియు,
ఎరువు వేయుటగాని పంటలు మార్చుటగాని యంతమిక్కుట
ముగఁ జేయుట అనావశ్యకమని తోఁచెడిని. పంటలలో వంతు
బెట్టుటచే ఫలము సమృద్ధియగుననుట నిస్సందేహముగా నిక్కు
వము. అమెరికాలో కార్నెల్ కళాశాలయందు వ్యవసాయ
శాస్త్రిపండితులైన యొకరు గొడ్డునేల యని త్యజింపఁబడిన
భూములను ఈ యుక్తిచే సస్యాఢ్యములుగాఁ జేసిరి. కొన్ని
పంటలు తమకు వలయు ద్రవ్యములు గ్రహించినను ఇతర
ధాన్యముల కనుగుణమైన ద్రవ్యముల నుత్పాదించునఁట. ఈ
రహస్యముల శోధించి వారు ఆయా పొలములకు సరియైన
సస్యక్రమము నిర్దేశించి భూమికి వంధ్యత్వముం బాపి ప్రజలకు
మహోపకారము గావించిరి.

పయిరులకును ఫలవృక్షములకును వచ్చు వ్యాధులు త

న్ని వారణాక్రియలు, వీనిశోధనలో ననేకులు పాటుపడుచున్నారు. వారిచేఁ గనిపెట్టఁబడిన సంగతులను మన గవర్నమెంటువారు ప్రచుర పఱచెదరు. మైసూరిలో పోకను బాడు చేయుచున్న పురుగులను కొన్ని తైలములఁ జల్లి సంహరించుట ఇపుడు సర్వ సాధారణముగనున్నది. బెంకాయచెట్ల చిగుళ్ళను దినివేయు పురుగులు, చీడ మొదలగు కీటులను దొలఁగఁజేయు సిద్ధులు ఇపుడు మనకుఁ దెలిసినవిగాక యింకను నెన్నోయున్నవి. అమె రికాలో 'కాలిఫోర్నియా' యను సీమలో నొకమహామహుఁడు అంట్లుగట్టుట, సంకరములు గల్గించుట వీనిలో బహుకుశలియై గింజలులేని నారింజలు, తిత్తిరీతిని క్రిందిభాగమున నొకటి యేర్పడి అందులో గింజలన్నియు నడఁగియుండెడు నారింజలు, పుల్లదనము తీఁపియు వేర్వేరు భాగములనుండు బేరిపండ్లు, ఇట్టి చిత్రవిచిత్రముల నెన్నియో కల్పించినాఁడని ప్రసిద్ధిగలదు.

మాంసభక్షణము

అమెరికావారు మనలంజూచి చుఱుకుఁదనము లేనివా రనియు, అస్థాహసికు లనియు, తమ మేలు నెఱిఁగి తద్విధమున వర్తింప శ్రద్ధాజ్ఞానధైర్యములు లేనివా రనియు గర్హించి పలుకుదురు. నేను కార్నెల్ సర్వకళాశాల దర్శింపఁబోయి నపుడు హిందూ దేశమున యాత్రఁజేసిన అర్థశాస్త్రపరిడితుండౌ 'జెంక్సు' గారినిఁజూచి మాట్లాడఁ బ్రస్తావవశంబున నతఁడు 'మాంసవిసర్జనమునఁ మీకు బహుహానికలిగె' ననినుడువ

ఆ దెట్లని నేనడుగుడు నతఁ డిట్లనియె. "గొఱ్ఱె, మేకలు పెంచుటకు వేఱుక్షేత్రమంతగా నక్కఱలేదు. పైరులనుండి వ్రాలిన గింజలు స్వేచ్ఛందముగ పెరిగిన గడ్డి మొదలగు వానితో నవి బ్రతుకును. పంటలతో నివియునుండిన భోజన పదార్థము లెక్కువయగా ననుట కేమి సందేహము. అంతేకాదు. పక్షులు యథేచ్ఛా విహారములుగాన పయిరులను బాధఁజేసి ధాన్యమును దినిపోవుచున్నవి. ఈనష్టముచేఁ బంట నూటికిఁ బది పదునేనువంతులు దగ్గుచున్నది. మీరు వానిని దినరు. వానిచే మిమ్ములఁ దిననిత్తురు. ఇదియేమి వెఱ్ఱి? [illegible]డాలోఁ బదేడులక్రిందట ఎలుకలు పండినగింజలం దిని పోవుటం బట్టి క్షామంబు దటస్థించె. ఈమాట నీదేశములోఁ జెప్పిన నందఱును నవ్వుదురు. ఎలుకలచే భక్షింపఁబడు జనులున్నారా, యని యాశ్చర్య మొందుదురు. అహింస మంచిదేకాని మనుష్యులకు హింసరాకయుండునట్లు భద్రమొనర్చుట ఇంకను మంచిది. పాములను బులులను జంపువారు వేరుమార్గముల నంతకన్న క్షోభఁబుట్టించు ఎలుకలనేల చంపరాదు? అందులో లేని పాప మిందుమాత్ర మెట్లువచ్చె? ఈదేశములో పొలము కాఁపులుఁ ఉదయమున నాయుధపాణులై గింజలు మిక్కుటముగ మెక్కు పావురము మొదలగు పక్షుల వేఁటాడుదురు. ఇందుచేత ధాన్యము మిగులుటయే కాదు. ఇంకొకమాస్తరు ఆహారమును లభించును. మఱి మాంసాశనంబు శాకభక్షణముకన్న నెక్కుడు.

బలప్రదంబు. మీ దేశంబులో వేదురుగొన్న అహింసంబట్టి భూమినుండి సగముమాత్ర ముత్పత్తి చేయుచున్నది. ఆచారభిన్నులైతిరేని ఫలితము ననాయాసముగ ద్విగుణము చేయవచ్చును" అని మందలించు తఱికి భారతములోని

చ. సలిలము లుర్వియాకసము సర్వము జంతుమయంబుగాఁ బునః
గలుగునవశ్యముఁ సకలకర్మలయందు నహింస; హింసకుం
దొలఁగిన దేహయాత్రయునుదుర్ఘటమైనటులుండు; నింతయుం
దలఁపరు, హింసచేయమని తాఁ చరింతురు కొందఱిమ్మహిన్.

ఆ. పనివడి దయహింసవ్రతముగఁ
గొని వనముననున్న మునులకుం దొడరదె హిం
సనము తరుమూలఫల శా
క నిపీడన మదియు హింసగాదొకొ తలఁపన్.

క. ఫల మూలౌషధిశాకం
బులు పశు మృగతతులు భక్ష్యములుగా భూతం
బుల కజుఁడు సేసెనని య
స్ఖలితంబుగ శ్రోత్రియశ్రుతులు గాదనవశమే?"

అను పద్యములు నామనమునకుం దట్టినవి.

కొంద ఱహింసాపరులు చీమలకుం గుక్కలకుం బెట్టి పోషింతురు! మాంసము దినవచ్చు ననువారు కాలక్రమంబు లెఱుఁగక ప్రాణులను వధింతురు. ఇందుచే మృగపక్షి జలచరంబులు నమసి యపురూపంబులుగాఁ జొచ్చె. పక్షులు ఖండవానులు నిఖిలంబెఱిఁగి వధింతురు. గర్భయుతువులలో వేటాడరు. పెయ్యలని మొజిఁగిలేని కాల్వరు. మత్స్యములు చిన్నవి

గానున్నం బట్టియు మఱల విడుతురు. కావున నచటి జంతు
సమూహంబు శిథిలత నొందకున్నవి. మనదేశములో నదుల
సముద్రముల వనముల విచ్చలవిడి ప్రాణులం గొనుట నానాటికి
నవి యరుదగుచున్నవి. దీనిచే నింక ముందు మిక్కిలి కీడు కలు
గును. మాంసము దుర్లభ మగుటయే కాదు. శాకవర్గంబునకు
శత్రువులైన క్రిమికీటకములం దినియు తమశరీరములనుండి
యెరువును విసర్జించియు జంతువులు కృషికి సహాయభూతములు.
కావునం దద్రక్షణం బరణ్య రక్షణం బట్లవశ్యకరణీయంబు.
"సర్ విలియంనిఖల్సన్" గారు చేపలను సమృద్ధములనొనర్ప
ఈరాజధానిలోం గృషిం జేయుచున్నారు గాని జనులకు శ్రద్ధ
యుం దెల్వియు రానిచో వారివల్ల నేమగును? వారు జపాన్
మొదలైన దేశాంతరములనుండి నానా విధములగు చేపలం
దెచ్చి యిచ్చటి నదులలోను చెరువులలోను విడిపించుచున్నారు.

హీనవృద్ధిని అడ్డగించుట కింకొక యుపాయముగలదు.
అదేమన పరరాజ్యములను నిర్జన ప్రదేశములను ఆక్రమించు
కొనుట. దీనిని గుఱించి బలపరాక్రమైకమత్యంబులు లేని
మనము చింతించుట హాస్యకారణ మగును. ఉన్నది కావాడు
కొనం జాలని మనము ఇతరులనోడించి లక్ష్మీయుతుల మగుదు
మనుట హాస్యమనియుం జెప్పంగూడదు. హాస్యమునకుం బుట్టిన
దయ్యె మనవలయు. ఐరోపాఖండీయులు ఆఫ్రికా, ఆస్ట్రేలియా,
న్యూజిలేండు, న్యూగినీ, కనడా, అమెరికా, దక్షిణపు అమెరికా

లోని రాష్ట్రములు, వీనికి జనులఁ బంపి భూములిచ్చి జీవనోపాయ
ములను గల్పించి వారు సుఖులైన ట్లాచరించుటయు తమకు
జనాధిక్యము వలని సంకటములు వాయుటయు నను సుఖముల
వడయు చున్నారు. మలయు, దక్షిణాఫ్రికా కనడా రాజ్యము
లలో హిందువు లున్నను కూలినాలి చేసికొని క్లేశదాయకంబున
నోసరిల్లుటయే గాని సుఖజీవన గౌరవంబులు వారికి లేవు.
మనము మాలవారి నెట్లు బహువిధ బాధలం బొరలఁ జేతుమో
తెల్లవారును అట్లే వర్ణద్వేషంబున వికలితధర్ములై మనజనుల
పలుగోసులఁ గుడిపింతురు. ఆఫ్రికాలోని నల్లజనులు పడుపాటులు
వర్ణింపనలవిగాదు. తెల్లవారి నంటకుండురీతిఁ దొలఁగినడుచుట,
రైలుబండ్లలో మొదటితరగతిలోఁ బ్రయాణముఁ జేయకుండు
ట, యజమాను లెంతక్రూరతతో వర్తించినను శాంతత నవలం
బించి యూరకుండుట ఇత్యాదులు వీరికి విధింపఁబడిన ధర్మ
ములు. మనుస్మృతి మనదేశములోఁ బ్రకృతము ఇంచుమిం
చుగ నామమాత్రావశేషముగ నున్నది. అందలి శాసనముల
నంగీకరించువారును ననుసరించువారును దఱుచు లేరు. ఒక
వేళ నెవఁడైన నారీతి నాచరించి హీనకులజుల దాసులం జేయఁ
బూనెనేని గవర్నమెంటువారీ సనాతనధర్మములఁ జెల్లనియ్యరు.
ఇక్కడ నస్తమించిన మనువు దక్షిణాఫ్రికాలో నవతరించి
యక్కడను మనవారి ప్రాణమానముల కురిగా నేర్పడినాఁడు

గదా! ఈ దేశమున వర్ణధర్మములు అడుగంటినను ఆఫ్రికాలో ప్రబలములుగా నున్నవి.

ప్ర జా వృ ద్ధి

ఇన్ని దేశములు చూఱఁగొన్నవారాట జనసంఖ్య ఎంత హెచ్చినను అందుచేఁ బ్రకృతము విపత్తు లుప్పతిల్లవని ఐరోపాలోని యర్థశాస్త్రజ్ఞులు పల్కుదురు. ఈ న్యాయము మనమును శక్తిమంతులమైనఁగాని మనయెడ నమోఘంబుగాదు.

ప్రజావృద్ధికిఁ బ్రతికూలము లేవనఁగా—(1) యుద్ధములు. (2) క్షామాది మహోత్పాతములు. (3) వ్యాధులు మొదలగునవి. వీనిచే భూభారము కొంతకుఁగొంత దీరును. అనఁగా అర్థసమృద్ధిలేక ప్రజావృద్ధి మాత్రమయ్యేనేని తినుటకుంజాలక జను లనేకవిధమ్ములఁ గృశించి యంతము నొందుదు రనియు దన్మూలమున జనసంఖ్య యొకమితి నతిక్రమింపక యుండుననియు భావములు. ఈరీతి నుచితసంహారంబు సర్వదా ప్రవర్తిల్లుచునేయుండు. బలహీనులైనవారు బలవంతుల పాలఁబడి అమెరికాలోని తామ్రవర్ణులైన ఇండియనులు, ఆఫ్రికాలోని నీగ్రోలు ఆస్ట్రేలియాలోని పర్వతిజనులెల్లు క్రమమున నిర్మూలము నొందుదురు. పరస్పరోన్మూలన క్రియాలోలత్వంబు భూతములకు * మితాహారయుక్తిం జేసి కలిగిన సహజగుణంబు. న్యాయవాదంబుచే నీస్పర్థలను నిగ్రహింపఁ జూచుట అగ్నికణంబుచే సము

---

* అనఁగా పిశాచములుగాదు జంతువులు.

ద్రము నార్పఁజూచినట్లు. మతములు మొదలగు నియమములు వీని నదిరించి విగతసత్త్వము లైనవి. చూడుఁడు! సమస్తము నీశ్వరుఁడేయని వేదాంతము బోధించుచున్నను మనదేశం బునఁబలె నెచ్చోటను జాతిభేదములు ప్రాబల్యముఁ గాంచ లేదు. మాలయు నీశ్వరుఁడే; బ్రాహ్మణుఁడు నీశ్వరుఁడే యనితత్త్వము. ఆ యీశ్వరునిఁ జూచిన నీ యీశ్వరుఁడు గంగాస్నాన ప్రాయశ్చిత్తముఁ జేసికో వలయుననుట అనుష్ఠానము! దైవము మనుష్యులలోఁ బ్రతిబింబించి యుండు నఁట! తానెంత వికారముగానిది ప్రతిబింబమింత యసహ్య మైనదో తెలియరాకున్నది. ఇఁక క్రైస్తవ మతమును అట్లే. ఏసుక్రీస్తును నమ్మినవా రందఱు నన్నదమ్ములఁట! అయిన నీలోకమునఁగాదు పరలోకమున ననుట యనుభవరచిత వ్యాఖ్యానము! న్యాయవాదములనమ్మి రక్షణోపకరణముల సేకరింపని వాఁడు పరమ మూఢుఁడనుట ముమ్మాటికి నిక్కువము.

ఐరోపా అమెరికాఖండములలో ననేకులు స్వయముగ సంతాననిగ్రహ మొనర్చెదరు. ఫ్రాన్స్ దేశములో నలువదిసంవత్సరములపుడున్న జనసంఖ్యయ నేఁటికిని ఉన్నదిగాని పెరుగలేదు. ఇది మనుష్యకల్పితముగాని స్వభావసిద్ధముగాదు. జనాభివృద్ధిని గుఱించి ఇఁకముందు ఇంకను జర్చింతుము. మొత్తము మీఁద అమితమగు ప్రజోత్పత్తివలన యూరోపియనులకన్న మనకు నెక్కుడిక్కట్టులు వాటిల్లు. అది యట్లుండె.

హీనవృద్ధిచే నగు నవస్థలకుఁ, జికిత్సంబోని మార్గములు రెండు వివరింపఁబడియె. అవేవన్న:- కృషిని శాస్త్రవిహితరీతి ననుష్ఠించుట; రాష్ట్రవైశాల్యమును స్ఫారము గావించుట.

హీనవృద్ధి న్యాయంబు గనులు మత్స్యశయములు వనములు వీనియందును ప్రవర్తిల్లును. గభీరతయాకొలఁది లోహములఁ ద్రవ్వితెచ్చుట దుర్ఘటంబు. చెట్లు నఱుకన ఱుక దూర మెక్కువయై రాకపోకలు కష్టతరము గాటయు తుదకు అడవియే అంత మొందుట సంభవించును. మీనములును అశ్లేమునుపుతీరమున పుంఖానుపుంఖముగఁ జిక్కనవి ఇపుడు రెండుమూఁడుమైళ్ళ పడవలలోఁ బోయినఁగాని దొరకవు. సంహారక్రియ ఇట్లేనడచిన నిఁకఁ గొన్నియేఁడులకు యోజనమ్ములు పోవలసివచ్చునేమో! ఉత్పత్తిచేయుంజేయఁ గ్రమ యధికముగ వృద్ధిఁజెందు ననుట ఈ న్యాయముచే నిర్ణీతంబు. యథావృద్ధి అపురూపమైనది. కావున దీనివిచార మంతగా నక్కఱలేదు.

అధికవృద్ధిన్యాయము

అధికవృద్ధి న్యాయంబు కృష్యాదులు తప్ప తక్కిన కళల యందు బ్రవర్తించును. ముఖ్యముగా యంత్రకళలలో దీని ప్రభావము తెల్లమగును. 1000 రూపాయలు ఇచ్చికొన్న యంత్రములో దినమునకు 10 తానులు గుడ్డ నేయఁబడునేని 2000 రూపాయలు మూలధనముగా నేర్పఱుపఁబడిన ఫ్యాక్టరీలో

దినమునకు 30-40 తానులు నేయుట సుకరంబు. ఒకగుడ్డ నేయ వలయునన్న రెండురూపాయ లగునను కొనుఁడు. 20 గుడ్డలు అదేచోట నేయవలయునన్న 40 రూపాయలకన్నఁ దక్కువ పట్టుననుట అనుభవవిదితమే కదా! మొత్తముగా సరుకులను దీసి యమ్మువాఁడు చిల్లరవ్యాపారము చేయువానికన్న నయముగా నమ్మి లాభము బొందుట యందఱెఱిఁగిన విషయమే. కావుననే సీమగుడ్డ లంత సరసముగ నుండుట. కోట్లకొలఁది మూలధనము వినియోగించిన కర్మశాలలలో నేయఁబడు మంచివస్త్రములు ప్రాచీనరీతిని చేతితో నేయఁబడిన మోటుగుడ్డలకన్న తక్కువ క్రయమునకుఁ గొనవచ్చుననుట కిదియే తార్కాణము. ఉత్పత్తి యెక్కువయగుకొలఁది ఈకళలలో యథాక్రమమునకన్న న్యూనమైన శ్రమవ్యయములు కావలసివచ్చును. అనఁగా శ్రమ యధికముచేసిన నంతకన్న ననులోమముగ ఫలితము హెచ్చును.

ఐరోపాలో జనసంఖ్య పెరుగుకొలఁది కళావాణిజ్యంబులును అధికముగ వ్యాపించుటఁ జేసియు, ఇందు లాభము అధికవృద్ధి రూపముగ వచ్చుటం బట్టియు మొత్తముమీఁద ప్రతివానికిని ఆదాయము ఎక్కువయై, ధాన్యము వెల హెచ్చినను సుభిక్షత సిద్ధింపఁ జేయును. మనరాజ్యములో కృషియే కాని కళ లింకను ప్రాబల్యముఁ గాంచలేదు. కావున జనసంఖ్య యెక్కువయైన ధాన్యాదుల వెల హీనవృద్ధి న్యాయంబుచే హెచ్చును. ఈలోపము నివారింపఁ జాలు కళాప్రాబల్యము వలని

యూదారోద్దీపనంబు ఇంకను మనకు సమకూడలేదు. ఇంగ్లాండులో నెంతవేగమున నెదుగునో అంత వేగముగ నిట జనసంఖ్య ప్రసరింపలేదని చింతించువారు, ఎక్కువ ప్రజ నుద్ధరింపఁజాలు కళా విస్తీర్ణత యున్నదా కలుగునా యని యోచింపవలయును. జీవనాధారము లిప్పటియట్లనేయుండి ప్రజ మాత్రము మిక్కుటమైన నష్టమేగాని లాభము గలుగదు. వణిగ్వ్యవహారము లనంతములుగ విజృంభించు సీమలో నెందఱు పుట్టినను మేలేకాని భారముగా నుండదు.

సంకేత నామములు

త్రివిధ వృద్ధులును అధికసమహీనంబు లనియు అనులోమయథాక్రమ విలోమంబు లనియు పేర్కొనఁబడును.

భూజలాది ప్రకృతులనుండి వస్తువుల నుత్పత్తిఁజేయుట గ్రహించుట యిత్యాదులు కృషు లనంబడును. సేద్యము లోహ మత్స్యాది గ్రహణము మొదలగునవి కృషులు. ఇందు వస్తు గ్రహణంబు ప్రధానంబుగావున 'ఆకర్షణక్రియలు' 'పరికర్షణ క్రియ' లనియుం జెప్పవచ్చును. ఇవి హీనవృద్ధి ననుసరించినవి.

అట్లు సంపాదించినవానిని అనేకవిధములుగఁ దయారుచేసి పక్వమునకుఁ దెచ్చుట 'కళ' యనఁబడును. ఇందు రూపస్థల భేదంబులు ప్రధానంబులుగావున వీని 'పరివర్తన క్రియలు' అనవచ్చును. పరివర్తనమనఁగా వస్తువుల మార్పు.

ఇందుకు దృష్టాంతము. ప్రత్తి సేద్యమునకుం జేరినది. వస్త్రములు కళాసంబంధములు. ప్రత్తి హీనవృద్ధి ననుసరించునుగాన ఎక్కువగా నుత్పత్తిచేసిన దానివెల యధిక మగును. వస్త్రములు ఎక్కువగా నేయుకొలఁది వెలతగ్గును. కావున కళలధికవృద్ధి ననుసరించును. కళకు వ్యవహారము పర్యాయపదముగా నెఱుఁగునది.

ఇది కర్మలు· వ్యాపారము అని రెండు తెఱఁగులం బ్రవర్తిల్లు. కర్మ లనఁగా వస్తువులను జేయుపనులు. ఉదాహరణము శిల్పాదులు. వ్యాపార మనఁగా వాణిజ్యము వర్తకము. అనఁగా క్రయవిక్రయములు. వస్తువుల నొండొంటితో మార్చుట కొనుట యనుట.

కర్మలు హస్తకర్మలు యంత్రకర్మలు అని రెండువిధములు. వీనికిం గల యంతరువు లిఁకముందు విదితము లగును.

పదునొకండవ ప్రకరణము

శ్రమ వస్తు

పురుషకారము

శ్రమ యనఁగా నేతదర్థముగాక భిన్నలాభప్రాప్తికై పడు నట్టి ప్రయాస. చెండాడుట, జలకేళి, వనవిహారము ఈ లాటివి అలసటఁ బుట్టించునవి యైనను పరిశ్రమార్థము చేయఁబడునవి గాన వ్యాయామము లనఁబడును. ఆటలలో ఆటయే కాంక్షితంబు కాని వేఱొండు లేదు. నేయుటకై బట్టలు నేయువాం డెవ్వరును లేరు. మఱి సాలెవాండ్రేల నేతపనిఁ జేతు రన బ్బట్టల నమ్మి వలయుసామగ్రులఁ గొనుటకు. అంతఃపుర కాంతలు ఉద్యానవనవిహారమునకుం దొడంగుభంగి కృషీవలుఁడు నాగేటిని విహారార్థముగా బుజముమీఁద నెక్కించి పొలములకుఁ బోవుట లేదు. కావున శ్రమ వ్యాయామములు భిన్నము లనుట గ్రాహ్యంబు.

మహాత్ములైనవారు కృతకృత్యత కన్న మించిన మేలు లేదని యెంచి తమ శక్త్యనుసారముగఁ బాటు పడుదురు. కాళిదాసుని వంటి కవి జీతమునకై పద్యములు చెప్పునా? మన కాటలలో బాటవ ముండురీతిఁ గొందఱికి శాస్త్రాధ్యయనమున నుండును.

సాలెపురుగు తంతుపద్మముల నిర్మించునట్లును తేనెటీగలు మధు వును గూడఁబెట్టు మాడ్కిని మహాకవులును విశేషశేముషీ శోభితులైనవారును చిత్రకారులును సహజోద్యోగులై తమ తేజంబు వెలిఁబుత్తురుగాని ప్రయోజనాంతరముల నంతగా ఆశించి చేయరు. కోయిల తనకు వశములేక కూయునట్లు కళా దక్షులు తమ నైపుణిం జూపుట సహజము. అట్టివారికి ధనాదులు లభింపకపోయినను కీర్తి లభింపకపోదు. కావున ధనసిద్ధి ప్రసిద్ధు లకై వారు తమ ప్రభావంబుఁ బ్రకటించిరనుట న్యాయంబు గాదు. అమోఘంబులు నఖండయశస్కరములగు సంకల్పము లట్టి మహామహులనుండి స్వచ్ఛందముగ నుద్భవించును. అయి నను కేవలవోలె తమవిధులం దీర్చుకొనువారు నెయ్యంటి కొకరును గలుగుట యరుదుగాన శ్రమ కార్యసాధనంబునకుఁ దావలం బనుట నిజమే.

ఒకనికి క్రీడగాఁ గనుపించునది మఱొక్కనికి క్లేశకరమైన క్రియగాఁ దోఁపవచ్చును. రాజులకు వేట వినోదము. మాంసము నమ్మి బ్రతుకు సాగించుకొను బోయవాని కందులో నానంద మేమియు నుండదు. మఱి పొట్టకొఱకై పడవలసిన పాటుగాన నప్రియముగా నుండును.

పురుషకారము హీనముగా నెంచుట తగదు

ఉద్యోగయుక్తుల కైనంగాని ఫలసిద్ధి చేకూఱదు. పక్వమైన పండ్లుసైతము తమంతట వచ్చి మననోటఁ బడవు. దేవుఁడే గతి

యని యూరకున్న అభావమే గతి. ప్రయత్నంబులెల్ల సఫలంబులా? నా యని కొంద ఱాక్షేపింపవచ్చును. ప్రయత్నము లేనిది సిద్ధి కా దని యంటిమిగాని సర్వప్రయత్నములును సిద్ధి నొందు నని వచింపలేదు. కాన నీయాక్షేపణ యప్రయోజనము. ఈవిషయమైన వాదములఁ గొన్నిఁటి నింకను విమర్శించుట యర్హంబు.

భారతములోఁ జెప్పఁబడిన

"గీ. కార్యఫలములయెడఁ దాన కర్తననుట
కడు నెఱుంగమి జువ్వె! దాఁ గర్తయేనిఁ
దవిలి తనదైన కార్యజాతంబు లెల్లఁ
జెడక ఫలియించునట్లుగాఁ జేయరాదె?"

అనుపద్యము ప్రబలప్రమాణముగా నందఱిచేతను గ్రహింపఁబడియున్నది. ఈతర్క మెట్లున్న దనఁగా 'నేను సర్వశక్తుఁడనుగాను. కావున నాకు ఏశక్తియులేదు' అన్నట్లు. "నాకు ఎగురుటకు ఱెక్కలులేవు. కాఁబట్టి నడచుటకును కాళ్ళులేవు" అనిన నెంత పరిహాసపాత్రమో యోచింపుఁడు. 'పౌరుషమొండే చాలును. వేఱేమిఁయుఁ బనిలేదు' అని వాదించువార లెవరును లేరుగాన నీప్రత్యాఖ్యాన మెవరిపై నెత్తఁబడిన బ్రహ్మాస్త్రమో తెలియరాకున్నది. ఈగ్రంథమునఁ జెప్పియుండున దేమన్న, 'సర్వఫలములకును మూలాధారములైనవానిలో పౌరుషం బొండు' అని. ఇంతకన్న నెక్కుడు ప్రభావంబు పురుషుల

కారోపింపఁ బడదయ్యె. మఱియు ఆపదలు, రుజలు, మరణము పుట్టుక తనవశము గాకుండుటను గాన సర్వము దైవము యొక్కయో కర్మముయొక్కయో వశమనుటయుఁ గలదు. అనఁగా అసాధ్యములు కొన్ని గలవుగాన సాధ్యములేవియు లేవనుట! ఇది పొసఁగునో పొసఁగదో యోచించిచూడుఁడు! ఇంతేకాదు. నేను సర్వకర్త కాదనుట నిజమేకాని యది హేతువుగ సర్వకర్తృత్వమింకొకని కెట్లు సంఘటింప వచ్చును ? నేను పరమదరిద్రుఁ డైనందున నే కుబేరుఁ డింకొకఁ డున్నాఁ డని సాధింపఁ గలుగు టెట్లు ? నావికారమింకొకని సౌందర్యమునకుఁ గారణమా? అదియట్లుండె. ప్రకృతియు నాధారకారణములలో నొకటియని యంటిమి. కావున ప్రకృతి ధర్మములకు విరుద్ధములైన వర్తనములు అసంగతములో అనిష్టాకరములో యగుటఁబట్టి దానితో సంశ్లేషించినం గాని వ్యర్థంబగు పౌరుషంబు తనంతట పూజనీయము గాదని సాధించుట హేత్వాభాసం బగుట కేమి సందియము? మరణము స్వభావసిద్ధము. అనఁగా ప్రకృతిధర్మములలో నొకటి. ప్రకృతికి సహకారియు ననుకారియునైన మానుషయత్నంబుచే నది నిర్జితంబుగాక పోవుటంబట్టి మనయత్నంబు లెందునకు నుపయోగింప వనుట యసంబద్ధప్రలాపమేగాని వేరుగాదు. విత్తు భూమిలో పడనిది చెట్టు మొలవదు. కాఁబట్టి చెట్టు మొలచుటకు విత్తుగాదు కారణము భూమియే అన్నట్టున్నది. ఇది సరియైన

వాదమే యైన పక్షమున ఇదేరీతిని భూమికాదు విత్తే కారణ మనియుఁ జెప్పవచ్చునుగదా! అన్యోన్యాశ్రయములను గూర్చి విచారించునపుడు ఒకటి హెచ్చు మఱియొకటి లొచ్చు అనుట మిథ్య. రెండును సమముగ ప్రధానము లనియు వాని సాంగత్యము కార్యసిద్ధి కాలవాలం బనియు నెఱుంగునది. ఏడును రెండుతో గుణించిన పదునాలుగు అగును. పదునాల్గు కలుగుటకు 'ఏడాకారణము రెండాకారణము?' అని యడుగుట మౌఢ్య సూచకమే గదా!

మఱియు ఒకప్పుడు అసాధ్యము లని యుద్యోగింపఁ బడనివి కూడ సుసాధ్యము లౌటయుఁ గన్నులారఁ జూచుచున్నాము. రైలు టెలిగ్రాఫ్ ఆకాశయానము ఇవి మనుజమాత్రునిచే రచియింప నౌనని మనతాత ముత్తాత లెఱిఁగియుండిరా? ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞులచే నిర్మితములును పరిగృహీతములు నైన యిట్టి యద్భుతముల కెవ్వఁడు మేర నేర్పఱుపఁ గలఁడు? కాలక్రమేణ వీర్యవంతులగుచు వృద్ధి మార్గముల నిరోధించు నంతరాయముల నడంచుచు విఘ్నేశ్వరులై వృద్ధినొందువారిం జూచుచుండియు "పురుషప్రయత్నము వృథ. ఏమి చేసిన నేమి లాభము? చచ్చినవారు మఱల బ్రదుకరుకదా" యని మూలఁగూర్చొని మూల్గువారి నేమనవచ్చు? చచ్చినవారు బ్రదుకుటయటుండె! బ్రతికిన వారు చచ్చినవారివలె నుండకున్నఁ జాలదా?

పౌరుషహీనతకు స్వప్రయోజన పరత్వము కారణము

ఇట్టి విచారములకుం గడంగువారు, స్వప్రయోజన పరులే కాని సంఘవృద్ధి నభిలషించు పరోపకార బుద్ధిగలవారు కారు. ''మాకు మరణము తప్పదు. చచ్చునప్పు డేమియు నెత్తుకొని పోము. కావున కష్టపడి సంపాదించి లాభమేమి? ఆకష్టమునైన జాలించి నష్టములేనివారై యుందము" అని తలపోయు వారెంత నికృష్టాత్ములో యోచింపుఁడు! తాము శాశ్వతులు గాకున్న సంతతియు దేశమును శాశ్వతత్వము లేనివా? తనచావు జలప్రళయమా? ఆర్జించినది తాను దీసికొని పోలేకున్న నితరులం జెందదా? ఇతరు లనుభవించుటం జూచి యోర్వలేని వాఁడు మనుష్యుఁడా రాక్షసుఁడా? తనకు వలసినంత మాత్రమే కాని యెక్కువ యార్జింపరా దనుట నీచబుద్ధి. ఈ స్వోదర పోషకత్వమే ''దేవుఁడు బెట్టినట్లు కానీ. ఈ ప్రయాస లేల? జగమున మమతయుంచరాదు. ఈదేహము నమ్మకముకాదు." ఇత్యాది తత్త్వములకుం గన్నతల్లి. సోమరితనమునకుం దావలంబు.

సంఘపరత పౌరుషోద్దీపకంబు

ఐరోపాఖండీయు లీవిధమునఁ గలలోనైనఁ దలఁపరు. 'నేను బోయినను నావారీ భూమండలమున నిలుతురు గాదె! వారు ప్రసిద్ధిగను సుఖముగను ఉండిన నంతకన్న తృప్తికరమేమి? సంఘంబు శాశ్వతంబుగాన దానికై పడుపాట్లును శాశ్వత

ములే, కార్యమిపుడు సమాప్తిఁ జెందినను దానిఫలము యుగాంతమునకుంగాని నశింపదు. నేఁడు యుద్ధముచేయుట కుపక్రమించితి మనుకొనుఁడు. అపజయమైనను ఇప్పుడు చూపిన బలపరాక్రమములు పరిశ్రమచేత నుత్కృష్టము లగును. ఈ మాత్రముకాదు. వినిన వారికిని కనిన వారికిని మున్ముందు ఉత్సాహముఁ బుట్టించు. వీరియుత్సాహము వీరితోఁ బోవు నదిగాదు. తదనంతరులఁ జేరి యట్లే కాలంబుకొనవలకును వ్యాపించును. కావున పురుషకారంబు బుద్ధ్యభిప్రాయ మనియుం బ్రయోజనకారిగా దనియుం జెప్పుట తప్పు. తనకుంగాక పోయినను సంఘముం జెందును. సంఘము తనకన్న నెక్కుడుగాన నట్లగుటంగూర్చి చింతించుట యధమ స్వభావంబు. ఇమ్మాడ్కిఁ బరిగణించువారు గావుననే పశ్చిమ ఖండీయులు ప్రథితస్థితింగాంచి సార్వభౌమపదవినంది యుండుట. ఇఁక వేయేల? "తనదుఃఖమె సర్వలోకదారిద్ర్యంబుః" "తనచావు జలప్రళయము" అని వేమన నుడివినట్లు మనదేశములో ప్రతివాఁడును ఏ విచారణ కారంభించినను తన సుఖదుఃఖములఁ దప్ప నితర విషయములను గురించి చర్చింపఁ బూనుట లేదు. పాశ్చాత్యులు సంఘము ప్రధానముగా నెంచి సంఘపరమైన చూపుతో దత్త్వాదుల నిర్ణయింతురు. తన పరమైన యాలోచన లాధారముగాఁ గొని విశ్వస్వభావము నిర్ణయింపఁ జూచుట మనపద్ధతి. ఇయ్యది యెంతమాత్రము గణ్యమైనది గాదు. జాత్యుపజాతి

భేదములచే విభిన్నులైన యీదేశము నాఁటికి సంఘీభావ మను మాట యూహకురాని దైనందున వేఱొక సరణిని తత్త్వ నిర్ధారణముచేయుట కలదైనను దట్టకపోయెను. అసలు సంఘమే లేనప్పుడు సంఘలక్షణధర్మములకును ప్రత్యేక ప్రాణిలక్షణ ధర్మములకును గల వ్యత్యాసముఁ గనిపెట్టి పృథక్పాత్రలకన్న సంఘమే ముఖ్యమని గ్రహించి తన్మూలముగ సత్యాసత్య (సత్తు అసత్తు అను) విచారణలు జరుపుట యన నెక్కడనుండి వచ్చును.? ఇదియే హిందూయూరోపియనుల తత్త్వములకుఁ గల ముఖ్యాంతరము. ఇంగ్లీషువారు జగత్తు సత్యమనియు దిన దిన ప్రవర్ధమాన మనియు సుఖదాయియనియు సంఘలక్షణము లంబట్టి నిరూపింతురు. మనము మనయింటఁగల్గు నొకటిరెండు జననమరణాదులంజూచి "సంసారము దుఃఖసాగరము. మిథ్యా- గహార్యము," అనివాపోవుదుము. ప్రతివాఁడును దుర్బలుఁడై నను సంఘ మేకీభావముఁ దాల్చెనేని యనిరుద్ధ మగుననుట తెలియనివార మాటను, దేశముయొక్క యుష్ణప్రకృతిచే శోషితసత్త్వులమగుటను; గ్రీకులు మహమ్మదీయులు. చీనావారు మొదలగువారు దండెత్తి యథేచ్ఛముగఁ గొల్లలాడి కష్టించి ఆర్జించినవాని దోఁచుకొని మన కష్టమును వృథచేయుటం బట్టియు, అశక్తులకును సహజమగు తనివిఁ జెందవలయునను నాశచే "దైవకర్మములే అన్నిటికిని గర్త"లనియు "పురుష- కారంబు నిష్ప్రయోజనం"బనియు "శుభాశుభంబు లాత్మతంత్రం

బులు గా" వనియు బూతు సంకేతములు గల్పించుకొని అపజయ
ములకన్ని యనర్థములగు తృప్తిని సోమరితనమును దాల్చితిమి.
పౌరుషము సాగనంపునఁ గల్పించుకొనఁబడిన తత్త్వములుగాని
ఇవి, వీనిచేఁ బౌరుష హీనుల మైతి మనుట బొంకు. అపజయ
ముచే ఉత్సాహహీనతయు, నందుచే నన్నియు నుడిగి మూలఁ
జేరి తప్పించుకొందమను బుద్ధియు, శమదమాది నిరతియుఁ
బొడమును. ఇవుడైననేమి, జయము లబ్బునేని రాజసత్త్వంబు
దాల్చి ప్రతాపమూర్తులము కాఁగలము. మనవారు బలగరిష్ఠు
లుగా నున్న కాలంబున

> "మ. విను ముద్యోగమురెంటియందుఁ బర మూర్వీనాథ! యుద్యోగ మం
> తునకుం దైవము తోడ్పడంగ ఫలసిద్ధుల్ చేకుఱున్ మానసం
> బున నొక్కొక్కఁడు సిద్ధిఁదప్పిన వగల్ వొందంగ రానీక యొ
> ప్పుని దైవోపహతంబుగాఁ గనుట భూపాలార్హవృత్తంబవున్."

అని పురుషకారంబునకు నాయకత్వంబును దైవంబునకు భటత్వముఁ గల్పించి ప్రతికూలకాలములలో మనస్తాప శమనార్థము దైవమునకుఁ గర్తృత్వము గట్టవలయు ననిగాని కాలము, కర్మము, ఇత్యాదులకు భూభారధౌరేయతం బెట్టుటకుఁ గట్ట లేదు.

మన ప్రాణము శాశ్వతము గానంతనే లోకమంతయు మిథ్యయనుట యెంత అహంభావమును సూచించుచున్నదో తూచింపుఁడు! రెండవది. ఊరు జీవమును సార్థకముఁ జేయుఁ

జాలనివారలకు చిరంజీవిత్వ మేల కావలయునో తెల్పుదురా? కార్య కౌశలమున సిద్ధసంకల్పు లట్లుండియుఁ బాశ్చాత్యులు కాకులకేలఁ జిరజీవిత్వ మపేక్షింపరుగా? ఇది ఆలోచింప సోమరి పోతులకేకదా కాలము చాల దనుట ప్రస్ఫుటం బయ్యెడు. ఒక్కవేళ దేవుఁడు ప్రత్యక్షమై మీ రమర్త్యు లౌదు రని వరం బొసఁగెఁబో అప్పుడైన వీర లుద్యోగ యుక్తు లౌదురా! బహుశః కారు. "ఎట్లును చావులేని బ్రతుకు గడించితిమిగదా! ఇంకేల కష్టపడవలయు? ఏమిచేయకున్నను చావేమో లేదు. పాటు పడుటెల్ల ప్రాణములు నిలుపుకొనుటకు. అవియెట్లున్నను నిలుచునుగాన హాయిగా నిద్రఁబోవుద"మని కుంభకర్ణ దీక్ష నవలంబింతురేమో!

శ్రీలుత గవర్నమెంటువారు కలరా మశూచి మొదలగు రోగములకు వ్యాఘాతముగా క్రియలు వాడుకకుఁ దెప్పించినపుడు "అబ్బా! ఇవి తగిలినవారుగూడఁ బ్రతుకఁగలరా" యని హేళనముఁ జేసిరి. ఫలాని ఫలానివారు చావరు అని అభయమిచ్చుటకు బ్రిటిష్ వారు మంత్రవాదులుండరు; ఋషులుండరు. వారి యుపదేశముచేత మొత్తముమీఁద అనఁగా సరాసరికి మునుపటికన్న నెక్కువమంది పోవుచున్నారా, తక్కువమంది పోవుచున్నారా యనివిమర్శించి ప్రశ్నింపవలయుఁ గాని తనపుత్రుఁడో, పెండ్లమో పరలోకగతు లైనందున చికిత్సలన్నియు పనికిరావనుట తెలివితక్కువ మాట యగుటయేగా

త్రమేకాదు. "సంఘ మెట్లున్న నేమి. మేము మా కుటుంబమును క్షేమముగ నున్నఁ జాలును" అనియెంచు నీచాత్ము లనుకొను వాక్యము. ఇంతేకాదు. ఇట్లు చెప్పుట తమ మేలునే యథార్థముగ నెఱుంగమియుం బ్రకటించుచున్నది. ఎట్లన.—వీరు కాలోపహతు లైనను సంఘము స్థిరముగా నుండును. సంఘమడుగంటిన వీరొంటిగా నిలుచుటకగునా? నిలిచి యేమి చేయఁ గలుగుదురు?

కావున నేను నొక్కి వక్కాణించున దేమన్నను, పౌరుషము గౌరవముగలది. తుచ్ఛమైనది గాదు. ఏవిషయముయొక్క యాథార్థ్య మెఱుఁగఁగోరినను భిన్న పాత్రముల పరముగ విచారించుట సంపూర్ణతత్త్వ బోధకంబుగాదు. అక్షరములు పదములచేతను, పదములు వాక్యములచేతను, వాక్యములు గ్రంథములచేతను అర్థవంతంబులుగాను గణనీయంబులుగాను నౌను. అట్లు నరుండును సంఘముం జెందినఁ జరితార్థుఁ డౌనుగాని, తనంతటఁ గనుగొనిన నిరర్థకుఁడును, నిష్ప్రయోజనుఁడును, నశ్వరుఁడుగాను దోఁచును. సంఘము, జాతి, దేశము, రాష్ట్రము, లోకము, అను సమూహములకు మనము అంగంబులును అంగములలో నణఁగియుండు నణువులను బోలినవారము. సంఘీభావము లేనివార మగుటచే నిమ్మహాతత్త్వంబు నెఱుఁగక వెఱ్ఱి వేదాంతము లను ఉరులం దవిలి యలజడింగొంటిమి. ఇఁకనైన మనకుబుద్ధివచ్చునా? యాథార్థ్యము విచారింపఁ గడంగుదుమా?

ఈ యురులలోనుండి విమోచనము గలుగునా? చూడ వలయు.

శ్రమ యర్థముల సమకూర్చువిధంబులు

ఇఁక శ్రమ అర్థప్రాప్తి సేయే విధంబుల సమకూర్చుననుట వివరింతము.

(1) పరిగ్రహణక్రియలచే ప్రకృతిలోనుండి ఉరువిడి నుత్పత్తిల్లఁ జేయుట. ఉదా॥ ధాన్యలోహమీనమాంసాది పరిగ్రహణము.

(2) రూపభేదంబులఁ గల్పించుట - వడ్లు ప్రత్తియు నట్లే యుపయోగమునకు రావు. నవి అన్నవస్త్రాదిరూపముగ మార్పుఁ జెందవలయు.

(3) స్థానభేదముగల్పించుట - కాశిలోని పట్టుచీరలు మద్రాసులోని సుందరీమణులు ధరించి వాహ్యాళి వెడల వలయు నన్న, తొలుత నాచీర లింత దవ్వు తేఁ బడనిది వారి కుపయోగ్యములుగావు. ఎచ్చటభోగ్యములో అచ్చటికి సరకులం దెచ్చుట ఆనయనంబు నాఁబడు.

(4) రక్షక సంఘటనము. సంచితవిత్తముల భద్రము జేయుటకు ఇండ్లు ఇనుపపెట్టెలును వలయుఁగదా! లేనిచో మనకు దక్కవు.

(5) ఉపకరణ నిర్మాణము - ఉలి, అంపము, మడకలు, యంత్రములు ఈలాఁటి సాధనములు లేక చేతులతో మాత్రము పనిచేసిన ఎక్కువ గడింపఁజాలము.

(6) వినిమయము - అనఁగా క్రయవిక్రయములు. వీనిచే నెవ్వని కేమాత్ర మేవస్తువు గావలయునో యది నిర్ణయింపఁబడుఁగాన నిదియు సార్థకశ్రమయే.

(7) విచారణ - అనఁగా పనివారు పాటుపడుచున్నారా లేదా యని గమనించుట.

(8) యంత్రసృష్టి వాణిజ్యవిస్తరము - ఇత్యాదులకు నాద్యంబగు మంత్రశక్తి. అనఁగా ఆలోచనాసామర్థ్యము. బుద్ధిబలము దేహబలంబునకుం దోడ్పడినఁగాని కార్యము జరుగుట యరిది.

ఇట్లు పురుషకారంబు నానావిధంబుల నర్థప్రాప్తికి సాధనంబగును.

ప్రత్యక్ష పరోక్ష ఫలంబులు

నేరుగా అనుభవమునకుఁ దెచ్చికొనుటకై పడెడుపాటు ప్రత్యక్షఫలదాయి. ఉదా॥ పండ్లుగోసితినుట. మధువుగ్రోలుట, ఈజాతికిఁ జేరిన యుద్యోగము లంతగా లేవు. ధాన్యమాంసంబులు సైతము వండఁబడినం గాని నాగరికులకుఁ దినుటకుం గావు. కావున వ్యాపారము లన్నియుఁ దఱుచు పరోక్షఫలదాయకములని తెలియునది.

అనఁగా వర్తమానంబునంగాక భావిని ఫలియోగ్యార్థముల నిచ్చునవి యనుట. కృషికుఁడు దున్నినది గోలె సుమారు నాలుగైదు నెలలు పక్షివలె వేఁచియున్నంగాని గింజలు లభింపవు. లభించినధాన్యము నెండబెట్టి దంచి, పొట్టు, తవుడు వేఱుచేసి బియ్యము వడయుటకు మఱియొక నెల పట్టును. అప్పటికి నది యనుభావ్యముగాదు. పిమ్మట భార్యచేతికిచ్చి వండించి విస్తరిలో వేయించుకొనవలయును. తదనంతరము భుజించి కృతార్థుఁ డౌట. ఈకడపటి కార్యము ప్రత్యక్షఫలదాయి తక్కినవన్నియు నిందున కనుగుణములైన పరోక్ష ఫలప్రదాయక క్రియలు. కావున నారంభసిద్ధులకు నడుమఁ గొద్దియో గొప్పయో కాలము గలదు.

కాలప్రభావము

ఇఁకఁ గాలప్రభావంబు నిర్ణయింతము. అర్థంబుల యుత్కృష్టతతోన నిరీక్ష్యమాణకాలంబును యథాక్రమంబుగ వృద్ధిఁ జెందెడిని. వేఁటకాఁడు బాణసంధానముఁ జేసిన కొంతకాలమునకే మాంసము గడించినవాఁ డగును. అయినను వేఁటకాని బ్రతుకొక బ్రతుకా? నేఁడు మృగముల మందలుగఁ గన్నుఁగొని చావఁగొట్టవచ్చును. మఱునాఁడు వెదకి వేసరిల్లియు నేమియుఁ బడయకపోవచ్చును. చింతలేని జీవనము గావలయునన్న తానే మేఁకలను జింకలను బెంచి గొల్లవాని వృత్తి నవలంబించుట యావశ్యకము. మేలైనజీవితముగావున పిల్లలు పెద్దవి యగు-

వఱకును పెద్దవియియాని మంద సమృద్ధిగఁ జేయువఱకును వేచి యుండవలయుటయేగాక మితముగా మందచెడకుండునట్లు హింసింపవలయునేగాని అశ్వత్థామ పాండవసేనం జేసినట్లు ఒకేరాత్రే చించి చెండాడిన మఱునాఁడే అస్తగరిద్రుఁడౌను. ఇంకొక దృష్టాంతము. ఒక నెలలో తయారు చేయఁబడఁగల మగ్గముతో మనసాలెవాండ్రు 20 రూపాయల సరుకులనేయఁగలరు. ఒక సంవత్సరమునకైనంగాని ఆవిరి విద్యుచ్ఛక్తి వీనితో నడచు దూదియంత్రమునుచేసి నిలుపుటకుఁగాదు. కాలయాపనమైన నేమి? పనికి మొదలుపెట్టినతోడనే దినమునకు వెయ్యి రెండు వేల రూపాయల సామానులఁ దయారుచేయవచ్చును. కావున నుద్యమము ఘనంబగును నిరీక్షణకాలము నెక్కువయగును. త్వరత్వరలో లాభమువలయునన్న అల్పలాభప్రాప్తియేకాని విపులధనము నార్జింపలేము.

దీర్ఘదర్శిత్వము దమము ధైర్యము అర్థార్జనకారణములు

చూచితిరా కాలమహిమ? విత్తము లుద్భూతంబులు కావలయునన్న వేగిరపడఁగూడదు. మఱి దూరపుఁ జూపుగల వారమై దమముంబూని యుండుట యావశ్యకంబు. దీర్ఘదర్శిత్వమును దమమును స్వప్రయోజనపరులై ఆతురతఁగొన్న వారి కలవడవు. "ఆత్రగానికి బుద్ధిమట్టు" అనఁగ వినమే! మఱియు ధైర్యము ప్రధానంబు. భవిష్యత్తు వినిర్ణీతంబుగాదు. ఎప్పు డెట్టి విఘ్నములు తటస్థములౌనో! ఎట్టి ఆలోచనపరు

లకును ఒకానొకప్పుడు తా మెదురు చూడని ముప్పులు వచ్చును. అట్టి వేళలందుఁ దమ సర్వస్వమును మునింగినను మునుఁగును. అపాయములుః కలుగునని భయపడరాదు. అట్లు భయపడుట వృద్ధికి గొప్పయర్గళము.

మృగములకు ముందు చూపు లేదు. ఆఁకలి యైనప్పుడు దినుట, తక్కిన కాలముల నూఱకుండుటయు వానికి స్వాభావికములు. అట్లే మృగప్రాయు లైన మనుజులును ముందు జాగ్రత్త లేనివారై కష్టములు వచ్చినపుడు 'ఇట్లు చేసిన బాగు, ఇఁక ముందు ఎంతో తెలివితో వర్తింతుము" అని యనుకొని నుఱల నెప్పటి యట్లు ఆ యాలోచనముం గోల్పోయి యిడుములు గుడుతురు. పెండ్లి పేరంటములలో ముందు వెనుకలు విచారింపక వెచ్చము నొనరించి యప్పులపా లైన వారి నెందఱిఁ జూచుచుండ లేదు? చూడుఁడు! ఇంద్రియనిగ్రహ మవశ్యకర్తవ్యమని బోధించు మతము మనది. ఈ నిగ్రహము నోటిమాటల లోనేగాని చేఁతలలో లేదనుట తేట తెల్లంబు. ఎట్లన మితిమీఱి శుభాశుభములలో సెలవుఁ జేయుట కేమి కారణము? అక్కప్రక్కల బంధువు లేమైన నందు రను భీతి యేకదా? వీఱికి తన మునకు లొంగువానికన్న నధముఁ డెవ్వఁడు? వెలుపునే ఆపఁ జాలనివాఁడు ఇంకెద్దాని నడఁగింపఁగలఁడు? యోచింపుఁడు. తన మనోనిశ్చయమునకన్న ఎల్లమ్మ పుల్లమ్మ ఎక్కువయని యాదరించువాఁడు మగవాఁడో గ్రామనో!

మూలధనము

విపులార్థసాధనంబునకు కాలంబొక కతంబు. ఫలము చేతి కందువఱకును కర్మకరులకు భరణము జరుగ వలయుఁగదా! నిరాహారులై యుండుటకు వీరివల్లఁగాదు. అట్టి గార్ఢిడీవిద్య ఋషులపాలిసొత్తు. మఱియు నితరసాధన కలాపము వచ్చినరకు లును గావలసియుండును. పరిశ్రమకాలంబున వినియోగ్యములు లభించు పర్యంతము కర్మకరపోషణాది ప్రయోజనములకై యుపయోగింపఁబడు వస్తుసముదాయంబు మూలధనంబు. మూలమనఁగా వేరు. చెట్టునకు వేరు ఎట్లో అట్లే వ్యవహార విస్తృతికి మూలధనం బాధారంబు. మూలధనంబులేనిది గడన గొంత మట్టునకున్నను అదివ్యాపింపఁజాలదు. పశ్చిమఖండపువారి కళా వాణిజ్యము లింత విశ్వవ్యాప్తములై యుండుటకు వారికింగల అమితపరిపణములే నిదానంబులు. ఈ విచార మింకను ముందు చర్చింతుము.

దీర్ఘదర్శిత్వము నాగరికుల లక్షణము

ముందు జాగ్రత్తయనునది నాగరికతంబట్టి యుండును. మృగప్రాయుల కుండదు. అడవిమనుష్యులకన్న మనము మేలు. మనకన్న ఇంగ్లాండ్ జర్మన్ దేశస్థులుమేలు. ప్రాజ్ఞులైనవారు తాత్కాలిక ఫలములనే ఆశింపరు. చిత్తసంప్రధారణము గలిగి భావికి వలయువానిని సిద్ధముఁజేయుటయందే యుద్యోగింతురు. దృష్టములకన్న నదృష్టంబులు ముఖ్యంబులు.

సార్థక నిరర్థకశ్రమలు

సార్థకము నిరర్థకము అని శ్రమ ద్వివిధంబు అని కొందఱి అభిప్రాయము. కృష్యాదులలో ఒకతూము వడ్లు చల్లి యొక పుట్టి వడ్లుంగైకొందుము. గనులు త్రవ్వుట మొదలగు క్రియల లోను నిట్లే. పరిగ్రహణక్రియలలో వెచ్చింపఁబడిన దానికన్న ఉత్పన్నమగు రాశి అధికముగాన నిక్కమైనయుత్పత్తి వీనిలోఁ గలదుగాని, రూపస్థలభేదమాత్రంబునుం జేసి రాశిని వృద్ధిఁ జేయని కళావాణిజ్యాదులు సార్థకములు గావనియు వానిచే సరకులకు గురుత్వంబు రాదనియుఁ దర్కించుట పూర్వపక్షము. దీనికి ఉత్తరపక్షమే మన్నను (1) సరకులు బరువెక్కువ గాకున్నను యానవాణిజ్యాదులచే పూర్వము వివరింపఁ బడినట్లు వాని యుపయుక్తత వృద్ధికివచ్చును. కావున నివి సార్థకములే. (2) కృషి యందును పరిమాణవిస్తృతి లేదు. 'ఇదేమి చిత్రము. ఒకచిన్న గింజనునాటి కౌఁగిలికినందని గుమ్మడికాయ లిరువది యుత్పత్తిఁ జేయుచున్నాముగదా! పరిమాణవిస్తారమిందు లేదా?' అందురే మోకనుఁగొనుఁడు! గుమ్మడితీగపీల్చు నీరు గాలి సత్తువ వీనినన్ని యుఁ జేర్చి తూఁచినచో ఆ గింజనుండి యుద్భవించిన ఆకులు పువ్వులు పండ్లు వీనికి సరిపోవును. ఇది పరీక్షించి కనుఁగొన్న న్యాయంబు. విశ్వమునందు మార్పాటులు గలవుగాని ప్రకృతి యెచ్చు తక్కువలు బొందుట యసంభవము. ఒకవస్తువు వృద్ధిఁ జెందుట యనఁగా నేదైన ఇతరపదార్థమునుండి సారము

గ్రహించుననుట. కావున నొకచో పెఱుగుటయున్న నింకొకచో తఱుగుట యుండును. ప్రకృతి పరిమాణము వికారరహితము.

కృషియందు ఎక్కువపంట లభించునట్లే కర్మలయందును జేయవచ్చును. సాలెవాఁడు దట్టముగ రంగుఁబట్టించిన నా దోవతి దానిలోఁ బెట్టఁబడిన నూలుకన్న బరువుగ నుండును. రంగు పదార్థముయొక్క రాశి తగ్గినదిగదా యని యాక్షేపింతురేమో. కృషిలో మాత్రము భూసారాదులు కృశింప లేదా యను ప్రశ్నయే యందులకుఁ బ్రత్యుత్తరము.

వినియోగమునకు నవసరమైన క్రియలన్నియు సార్థకములే

పోలీసువారు, వకీళ్ళు, ఆటపాటల నభినందింపఁ జేయు వారును సార్థకులా, నిరర్థకులా యనుట విచారణీయము. ఉల్లాసము నుత్సాహము నిచ్చును గాన నాటక ప్రదర్శనాదులును పరోక్షంబున సఫలంబులే. విరామము లేక ఎడతెగని యత్నములం దొడఁబడియుంట యెవ్వనికిని సాధ్యంబుగాదు. కొందఱు విరామసమయమున పరిశ్రాంతియని భ్రమించి యేమియుఁ జేయక శయనింతురు. ఇది మూఢత్వము. నిష్కర్మత క్లేశకరంబు. దేహమునకు మనమునకు నాయాసముఁ దెచ్చునది. విశ్రాంతియనఁగా కార్యాంతరగామియౌట. భూమి వివిధ సస్యంబులం బంటఁ బెట్టిన నేరీతి నవంధ్యయై పరిఢవిల్లునో అట్లే వివిధకృత్యాచరణంబున మనమును అక్షయ బలోపేతుల మగుదుము. మఱియుఁ బనులెంత శ్రద్ధవహించి చేతుమో విరామ్యం

బున నంతయాసక్తితో క్రీడాపరాయణుల మగుదుము. మూఁడు లకు రెంటియందును తప్పులు తక్కువ. 'యూరోపియనులు కార్యములపట్ల సాహసోద్రగులుగాన వినోద ప్రియులునై యున్నారు. ఆటలయం దాదరాతిశయము గల్గియుంట కర్జంబు గా దనుట కరము ప్రమాదంబు.

ఇఁక ఉద్యోగస్థు లన్ననో వీరును దొరతనము నడుచుటకు పాత్రములు. రాష్ట్రంబు చక్కఁగ పరిపాలితముగాక పోయిన

'ధనదారాదికముల నె। వ్వనికిని రక్షింపవశమె ?'

అని శుక్రాచార్యు లన్నట్లు ఒక్కసంపదలేకాదు ఎవ్వి యు మనకు నిలువఁజాలవు. కాన నేయుద్యమమునకుం గడం గుట గలుగదు. ఈ దేశ మరాజకమై వివిధోత్పాత పీడితంబాటఁ బట్టిఁ గాదె మనము తాత్కాలికఫలాపేక్షులమై ఉత్తరకాలముల నరయక చిక్కిన మట్టు చాలు నని యీగతి పౌరుషహీనులై యుండుట తటస్థించె? కావున రాజ్యాంగములు చక్కఁగా నడువ వలసినవియే యైనను అవియే అనుచిత మార్గములంబూనిన అరాజకమనకన్న సెగ్గగు. అక్రమ ప్రభుత్వమునకన్న నిష్ప్రభు త్వమే నీటు. కావలివాఁడే దొంగయైన నేమిగతి ?

ప్రకృతము న్యాయవాదులు లెక్కకు మిక్కిలిగ పుట్టలోని చెదలట్లు బయలుదేరుచున్నారు. 'వీరు బ్రిటిష్ గవర్నమెంటు అను పాలసముద్రములో హాలాహల ప్రాయులై యున్నారు' అని యొకరు నుడివిరి. న్యాయవాదు లైనవారు వివాదములు

వానాఁటికిఁగొంత వడునఁ గ్లానరింప వలయుఁగాని తామే వానికి చోదకులై మునుపటికన్న వాని నుప్పతిల్లంజేయుచు నన్యాయవాదు లౌట గౌరవహీన మొనరించుపని. ఎది ఎట్లుండె ? వీరి నిందించిన లాభ మేమి ? కారణభూతు లయిన గవర్నమెంటు వారే యీనిందకుం బాత్రులు. అ దెట్లన.—విద్యాభ్యాసము, రెవిన్యూ, పోలీసు, సైన్యము ఈ యిలాకాలలో మనవారు గుణానుగుణప్రాశస్త్యముఁ బడయు వసతులు లేనందున, జాతి వర్ణాది నిమిత్తములచే నిరోధింపఁ బడని న్యాయవాదిమార్గంబునఁ బుంఖాను పుంఖములుగ జీవయాత్రకై ప్రవేశించుట యేమి యాశ్చర్యము. 'అందఱును వకీళ్ళయ్యెద' రని మనల గర్హించి పలుకు దొరలు ఆవకీళ్ళకే తప్ప తదితరులకు మహోత్కృష్ట పదవుల నొసంగఁ జాలరుగాన వారిపటుపములు వారికే చెందవలయు నని తోఁచెడి.

అమితంబైన సేవృత్తియు హాని ఘటించును. కృషివ్యవహారములు సాధారణముగ నపారము లౌట యసంభవము. రాజసేవ, న్యాయవాదిత, ఇత్యాది రక్షక వృత్తులు పెల్లుపెటిగ నేని నిమిషములో భక్షకవృత్తు లౌను. అలంకారవృత్తులును ఇట్లే. స్వర్ణకారకులు కొద్దిగా నున్నఁ గీడులేదు. అసంఖ్యులైన దుస్సహు లగుదురు. కావున మొత్తముమీఁద వకీలి మొదలగు నవి తమకు ఆదాయావహములైనను దేశమునకు నపాయావహములు గావచ్చునుగాన జాగ్రత్తఁ జెప్పవలసె.